

02094524

CEDOC
FONS
A. VILADOT

Orfeó català

número 27

portantveu dels catalans de mèxic

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General
CEDOC

SUMARI

	Pàg.
Editorial	3
"Pedro Gringoire" Membre d'Honor de l'Orfeó Català de Mèxic	4
El nostre adéu a August Pi-Sunyer, per Agustí Cabruja	5
15 d'Octubre, Conferència de Joan Domingo	8
Dels Jocs Florals de la Llengua Catalana	11
Miquel Cardona, "Quelus"	12
Viatge a la terra maia, per R. Cabrer i Pallàs	14
La tarifa Roldán, Conte per Odó Hurtado	19
La Junta Directiva de l'Orfeó Català de Mèxic	20
D'Aci i d'Allà	21
Massa Coral	23
Els llibres	24
Gramàtica Catalana	25
Notícies al vol.—Necrològica	26
<i>Portada: Edifici de la Universitat de Barcelona.</i>	

ORFEÓ CATALÀ.—Revista mensual

AÑO III - Num. 27

ENERO-FEBRERO DE 1965

PRECIO \$ 3.00

Autorizada como correspondencia de segunda clase por la

Dirección General de Correos con fecha 30 de noviembre de 1962.

Director: JUAN TOTAU.—Secretario de redacción: GUILLERMO GALLY.—Administrador: AMOR PARERA

Dirección y administración: Calle de Bolívar 31, 2º — México 1, D. F.

Impresora «GALVE», S. A. — Callejón de San Antonio Abad número 39. — México 8, D. F.

Los autores son responsables del contenido de los artículos que firman

SUS CARTAS SERAN OPORTUNAS SI UTILIZA EL SERVICIO DE ENTREGA INMEDIATA.

RESTAURANT DE L'ORFEÓ CATALÀ

CELEBREU-HI LES VOSTRES FESTES

ENCARREGUEU EL VOSTRE ARROS

SERVEI A DOMICILI

Bolívar 31, 2on.

Mèxic, D. F.

Tels.: { 12-80-24
 { 12-48-55

UAB

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General
CEDOC

Editorial

EXISTEIX una revista espanyola titulada ES, destinada a fer saber al públic estranger de parla castellana que Espanya és el paradís de la pau, de la prosperitat i de la llibertat. Per mitjà d'aquella revista hom coneix una Espanya fabricada alegrament a Madrid. ES, cultiva la política del cinisme més refinat, de faisó perfecta, per tal d'enganyar el món exterior.

En el número 111 de l'esmentada publicació hom tracta, per exemple, de fer creure que el genocidi que porta a terme la dictadura espanyola contra les minories ètniques de la Península, és una invenció. I intenta demostrar-ho mitjançant una nota que diu: Durante los últimos veinticinco años ha ido en constante auge el estudio y la difusión de los distintos idiomas regionales españoles.

Segueixen uns altres paràgrafs en els quals el redactor exhibeix la seva destresa en l'art de no dir res, i acaba, a manera de pinyol, dient que la Real Sociedad Vascongada de Amigos del País, va suggerir que sigui examinat el problema interidiomàtic en la seva dimensió nacional. El redactor —segurament un central i centralista espanyol— pensa que aquest agosaràrament «separatista» dels bascos hauria d'ésser severament punit, però el govern, fent gala del seu liberalisme, no els ha perseguit encara. És clar, es valen del morrió de la censura, per a intentar de fer creure que el despòtic centralisme de Madrid ha abandonat la seva posició autòfaga; autòfaga si els idiomes català, basc i gallec són espanyols, com afirmen en la seva nota, puix que és inconcebible que un país persegueixi els seus propis idiomes. És un cas únic que hom pot presentar al món civilitzat.

Ara resulta que gràcies al govern dictatorial, enemic acèrrim de Catalunya, ja portem 25 anys «de auge» en el cultiu del nostre idioma. Pel que diuen, doncs, en lloc d'elevat la nostra més indignada protesta contra la persecució de la nostra parla i de la nostra cultura, encara els hem de dar les gràcies. I ningú no pot dirigir-se als opressors de la nostra pàtria, bo i dient-los: A Catalunya, l'autoritat no permet l'aparició de diaris i altres publicacions periòdiques en català. Les tres revistes (dues infantils) que surten sofreixen tota mena de persecucions, i si surten és gràcies a unes comunitats religioses que les amparen. L'«Omnium Cultural» resta clausurat. El català no pot ésser utilitzat en la Universitat, ni en la ràdio, ni en el cinema, ni en la televisió, ni en les escoles, ni en les Corporacions públiques, ni enlloc. El Governador Ibàñez, que mana a Barcelona —un creu de ferro nazi, condecorat per Hitler i per Mussolini—, ha permès l'assalt d'organitzacions catalanes i que s'amenacés als pares dels nois excursionistes —procediment típicament nazi—; ha perseguit científicament la cultura i la llengua catalanes, ha imposat penyores als catalans, que ja sumen alguns milions de pessetes i, en fi, està impedit per mitjà de prohibicions i de multes tota manifestació de catalanitat.

De tot això ES no en diu res. Es necessita una moral que no volem qualificar per a intentar de fer creure que l'oligarquia centralista de Madrid —confabulació de l'odi anticatalà— ha donat 25 anys «de auge» als idiomes dels nuclis ètnics subjugats de la Península. El que passa, és que quan pensaven que ja havien occit les pàtries que tenen la dissort d'estar lligades a un Estat que ignora l'existència dels drets dels homes, s'han trobat amb unes renaixences vigoroses que proclamen el seu rotund fracàs.

Tant de bo que els pobles perifèrics de la Península, tan sovint ultratjats pels successius centralismes, sàpiguen unir-se i soterrar aquest secular esperit, representatiu del primitivisme, que impera al cor d'Espanya i que fa caure la cara de vergonya.

"PEDRO GRINGOIRE" Membre d'Honor de l'Orfeó Català de Mèxic

El Consell Directiu de l'Orfeó Català de Mèxic, en un sopar íntim testimonià al notable periodista mexicà, professor *Pedro Gringoire*, el seu reconeixement i estima per la posició liberal i democràtica sostinguda per l'il·lustre homenatjat a través del llarg apostolat periodístic. Fou nomenat Membre d'Honor de l'Orfeó, la qual cosa se li acredità amb el diploma corresponent.

Pedro Gringoire és un ferm i decidit defensor de la democràcia catalana i espanyola foragitada de la seva terra fa més de vint-i-cinc anys, i de la llibertat dels pobles ibèrics.

Catalunya, Euzkadi i Galícia, molt sovint són esmentades en els seus articles periodístics. Les na-

cionalitats peninsulars tenen en l'humaníssim polígraf a un gran amic.

Pedro Gringoire, nascut a Oaxaca, fa honor a la terra que el vegé néixer i a la política internacional de Mèxic.

L'acte tingué lloc al restaurant de l'Orfeó Català i, malgrat no haver-se cursat invitacions, es vegé força concorregut de catalans que volgueren ésser-hi presents.

Féren ús de la paraula, el senyor Joan Rovira, President de l'Orfeó, que oferí l'acte i féu lliurament a *Pedro Gringoire* del Diploma de Membre d'Honor de l'Orfeó, i el propi homenatjat amb paraules sentides d'agraïment per la distinció de que era objecte.

LA PRESIDENCIA DEL SOPAR A PEDRO GRINGOIRE

D'esquerra a dreta veiem als senyors Joan Rovira, President de l'Orfeó Català; Pedro Gringoire; Antoni M. Sbert; Francesc Salvat, Secretari de l'Orfeó; Manuel Alcántara i Pere Foix

El nostre adéu a August Pi-Sunyer

Per AGUSTI CABRERA

AUGUST Pi-Sunyer, ha mort; esdevingué el que, malauradament, feia algun temps ens temíem. Ja va arribar a la ciutat de Mèxic, procedent de Veneçuela —fa un parell d'anys— quelcom malalt, físicament defallit i abatut. No, ja no era l'home alt i ben plantat del nostre record, exuberant de vida, d'optimisme i d'esperança. Els anys d'exili, el treball intens a les aules de la Universitat de Caracas i en els seus estudis d'investigació científica, l'enyor de l'absència prolongada i les mil decepcions de la política internacional, a poc a poc havien anat neulant la seva existència; s'havia fet colpidorament vell l'arbre robust i frutós... La última tarda que el vam veure un reflex de sol crepuscular il·luminava, com un homenatge, la seva venerable testa.

Tant de bò que aquella bonica llum no s'apagui mai en el seu redós; i, que si el cel ja no li envia, que l'agraïment i la veneració dels catalans, dels seus molts deixebles, procurin de fer-la eterna.

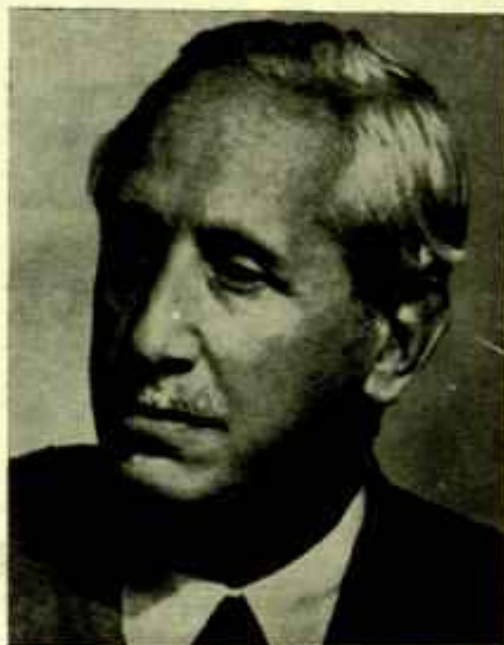
Serà bo, avui que l'hem perdut per a sempre, que evoquem un xic la seva vida i la seva obra des d'aquestes pàgines; és la nostra humil ofrena pòstuma, en espera d'altres actes més profunds i emotius que l'Orfeó i l'Institut Català de Cultura també dedicaran en honor a la seva memòria.

August Pi-Sunyer era de Barcelona; hi va néixer l'any 1879. Però, quin gironí del que va de segle no el considerava de Roses, per la seva actuació política en un temps a l'Alt Empordà i per la seva ascendència familiar? Ell mateix, moralment i espiritual, devia sentir-se nadiu de la població de la lluminosa i acollidora badia, empordanès de cos i ànima.

En prosa, i també en versos, n'havia evocat el plàcid repòs i les meravelles del paisatge.

*«Hem marxat llargament vora els salins.
Tramuntava la tarda al Sol ponent.
La pau ens penetrava ànima endins
i del món dels sentits ens feia absents.*

*Els joncs i tamarius no obren camins,
limiten els estanys —ombres vivents—.
Ja no sonen, al lluny, els corns marins;
un silenci total fa l'aire dens...»*

Fill del savi doctor Jaume Pi i Sunyer, i nét d'aquell Francesc Sunyer i Capdevila de la República del 73 —¿qui no n'ha sentit contar la història?—, fou un digne successor dels seus avantpassats: estudiant de medicina a la Facultat de Barcelona, es va graduar de doctor el 1901. Dos anys després, en el XIV^è Congrés Internacional de Medicina, presentava el seu treball *Utilidad y peligro de las inyecciones intrarraquideas de cocaína*. Les seves comunicacions a la Sociedad Española de Historia Natural, al *Journal de Physiologie*, de París, als *Trabajos del Laboratorio de Investigaciones Biológicas*, al *Central-*

blatt f. Bakteriologie, de Berlin i a altres centres científics i revistes espanyoles i estrangeres, el donaren a conèixer com a fisiòleg de brillant esdevenidor.

Als vint-i-set anys, obtenia per oposició la càtedra de fisiologia de la Facultat de Medicina de Sevilla; uns mesos després publicava el seu primer llibre, *Tratado de Fisiología General*, en col·laboració amb el notable doctor Lavin, professor de la Universitat de Càdix.

No va trigar a tornar a la ciutat comtal. L'enyor i la nostàlgia li feien somniar els carrers de Barcelona, els familiars, les barques del bou i la pesca a l'encesa dels pescadors de Roses, que de petit els coneixia a tots, a ells i les seves barques, amb els seus noms xirois i evocadors.

*«Carrers que al mar davallen, i sol, i vent i terra;
els homes no s'adonen del pròxim i el remot...»*

Fou aleshores que desplegà una gran activitat dintre els cercles de les Joventuts Federals, erigint-se en poc temps en capdavanter d'aquell moviment liberal i progressiu. Un diumenge, al matí, donà una conferència en un centre de Gràcia, sota el tema

El problema nacional i republicà de Catalunya, la qual féu sensació i arrelà més el seu prestigi polític.

No obstant, la política no li feia oblidar la seva carrera professional, que l'enardia i l'obsessionava, i per a l'exercici de la qual els déus l'havien dotat de llum i de fecunditat creadora.

Al costat de l'il·lustre doctor Turró treballà al Laboratori Municipal i a la Facultat de Medicina, portant a terme una labor experimental, en la qual Turró va recolzar la seva obra sobre *Orígens del coneixement*, i altres de posteriors.

Es nomenat catedràtic a la Universitat de Barcelona. Fundà, amb l'ajut de la Moncomunitat, l'Institut de Fisiologia. Més endavant, amb el doctor Jesús Ma. Bellido, va crear l'Escola Catalana de Fisiologia, eixint de les seves aules un esplet de deixebles que feren honor als seus mestres.

De tant en tant assisteix, com a delegat, en molts Congressos Internacionals, com el XVI de Medicina de Budapest, el 1909; els VIII, IX i X de Fisiologia de Viena, el 1910 (precisament en aquell mateix any fou elegit acadèmic numerari en la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona); el de Grominga, el 1913, i també a algun de París.

Al 1917, els dirigents de la política republicana de Figueres, el presentaren com a candidat pel districte; el seu nom, el talent, l'honestedat, eren una garantia absoluta de triomf.

Així va ésser.

Va sortir diputat a Corts vencent, per una gran majoria de vots, el candidat contrincant, un destacat membre de la Unió Monàrquica Nacional de monàrquics sembraren diners a dojo, i arribaren a Catalunya, en Garriga Nogués, banquer.

De totes maneres, la lluita no fou gens fàcil. Els procediments de coacció i amenaça: el diumenge de les eleccions hi aparegué, amb un grup de subordinats seus, aquell cèlebre comandant de la Guàrdia Civil anomenat Escobar, el qual un dia entrà, muntat en el seu cavall, a la Universitat de Barcelona per a apaivagar-hi unes protestes dels estudiants.

A Madrid, l'August Pi-Sunyer, en un mesurat

però valent discurs pronunciat al Parlament en defensa d'una esmena de la minoria republicana a un *Mensaje de la Corona*, va dir aquestes paraules, avui tan actuals:

«Nosaltres demanem l'autonomia universitària, perquè volem la Universitat mestressa dels seus propis destins, ni sotmesa al govern de l'Estat, ni sotmesa tampoc a les corporacions locals.»

I ampliant el concepte de la minoria que representava en aquell moment, afegí, expressant les seves millors conviccions republicanes i demòcrates:

«Nosaltres, senyors diputats, creiem que fins que vingui el ple reconeixement de la personalitat dels municipis, de la personalitat de les regions naturals, no serà possible aquella reconstitució de la vida espanyola, que és, sense dubte, la seva garantia per a l'esdevenidor.»

Fou cridat a dictar uns cursos a les Universitats de Buenos Aires i Montevideo, el fruit dels quals foren les seves obres titulades *La unidad funcional* i *Los mecanismos de correlación fisiológica*.

Tot de cop, l'August Pi-Sunyer caigué malalt; tant és així, que es veié obligat haver d'anar a fer una llarga cura de salut i de repòs a un sanatori de Davos (Suïssa), a conseqüència d'un atac de tuberculosi pulmonar, la malaltia que havia fet molts estralls a la seva família i a la que ja Francesc Sunyer i Capdevila dedicà el seu conegut llibre *La Tisis*.

Això féu que, l'abril del 1923, en voler-lo tornar a presentar els figuerencs per quarta vegada com al seu candidat (la darrera sortí sense contrincant, per l'Article 29), no acceptés, excusant-se que la seva salut i les seves activitats científiques no li permetien assistir, assiduament, a les reunions del Congrés.

(El doctor, al capdavant, potser havia comprès que, en el seu cas, l'estudi i la política eren incompatibles; la càtedra i la investigació devien reclamar d'ell cada dia més fidelitat, més esforç, més abnegació.)

Es va desentendre, doncs, de la política? No; hi havia massa catalanitat i massa vibració liberal al seu cor per a ignorar els problemes que més afectaven el nostre poble. El que va fer només fou absentar-se de la política activa, per a realitzar des d'uns altres camps de la vida ciutadana una labor més eficient i elevada.

Arribà la República. L'August Pi-Sunyer senti assolits els seus ideals més cars; però va seguir fidel a la seva carrera, lliurat amb constància i amor a la investigació i a la tasca docent, i escrivint els seus llibres, que cada dia li donaven més renom i prestigi internacional.

ESCOLTEU

de dilluns a dissabte, a dos quarts de nou
del vespre

L'HORA CATALANA

que dirigeix

MARIA DOLORS BARGALLÓ

X.E.S.M. 1470 kilocicles

Era l'hora dels polítics professionals republicans, i era a ells que tocava dirigir els destins de la nació. August Pi-Sunyer passà a ésser membre del Patronat Universitari, alternant aquest càrrec amb les seves tasques a l'Institut d'Estudis Catalans, a l'Acadèmia de Medicina (que presidia de feia molts anys) i a la Junta de Ampliación de Estudios, de Madrid. (Veié, amb satisfacció, com el seu germà Carles era nomenat alcalde de Barcelona, després Conseller de la Generalitat, ministre; i, el seu germà petit, Santiago, sots-secretari d'Instrucció Pública.)

El 19 de Juliol, en esclatar la guerra civil, l'August Pi-Sunyer restà a Catalunya, amb tot i que algunes Universitats de l'estranger li oferiren hospitalitat, honors i prebendes.

Visqué les privacions i les angoixes d'aquelles hores incertes, sagnants, tràgiques, de dol i de malvestat.

A l'hora de l'exode, tan bon punt va haver passat la frontera, se'l nomenà Investigador de la Universitat de Tolosa, de la qual ja era Profesor Honoris Causa. La junta de la Recherche Scientifique s'honorà en rebre'l al seu fogar.

Mentrestant, el ministre d'Educació Pública de Veneçuela, doctor Enrique Tejera, coneixedor dels mèrits i de la fama del nostre eminent fisiòleg, li escrigué sol·licitant, en nom del govern, els seus serveis. En veure venir la guerra, el neguit i la inestabilitat a Europa, el triomf del nazi-feixisme, decidí a embarcar-se.

La Universitat de Caracas li confià les càtedres de Fisiologia i Bioquímica, de la Facultat de Medicina i de l'Institut Pedagògic, respectivament.

Més tard, amb l'ajut o cooperació del govern, va fundar l'Institut de Medicina Experimental, fent, sota el seu guiatge, la nova escola de fisiologia.

Es publicaren obres seves a Caracas, a Buenos Aires, a Montevideo i a Mèxic, on viu, exiliat, un dels seus fills, en Cèsar, el mitjà, nascut a Roses, d'on era filla també la seva estimada esposa; en té un altre, en Jaume, als Estats Units, i el més petit, en Pere, a Veneçuela, i, en total, dotze o catorze néts, en terres americanes.

L'any 1955 va celebrar les seves Noces d'Or amb la Càtedra. Els seus deixebles i amics organitzaren, a Mèxic i a Caracas, diversos actes al seu honor, bo i fent-li ofrena d'un *Llibre d'Homenatge* que reuneix nombrosos treballs dels seus deixebles catalans, espanyols i veneçolans, i de distingits professors americans i europeus.

Era professor i acadèmic honorari de gran nombre d'Universitats i Acadèmies de Medicina i de Ciències.

La promoció de metges de l'any 1950, de la Universitat Central de Veneçuela, avui duu el nom de l'August Pi-Sunyer. Una placa amb l'efigie del Mestre, col·locada a la seu actual de l'Institut de Medicina Experimental, evoca el significat de l'obra que ell realitzà en onze anys, fins a l'hora de la seva jubilació. Darrerament, el President Rómulo Betancourt, el condecorà amb la *Orden de Francisco Miranda*; una recompensa, ben merescuda, al noble lliurament d'un exiliat a la seva pàtria adoptiva.

I, finalment, com a corollari a una vida heroica d'estudi i de treball, veiérem com la UNESCO li otorgava el Premi Kalinga, per la seva divulgació de la ciència en el món.

TRAJES *Deitx, S.A.*

Insurgentes y Hamburgo Tel. 25-60-64

Insurgentes y Artes Tel. 35-35-49

Madero, 20 Tel. 10-21-71

Plaza de la República, 43 Tel. 46-24-78

(Frente al Monumento de la Revolución)

Conferència de Joan Domingo, a l'Orfeó Català, en commemoració del xxiv aniversari de l'afusellament del President de Catalunya, Lluís Companys.

Compatriotes i amics:

Quan els gironins celebrem, a l'Orfeó de Mèxic, el nostre sopar anual, recordem, entre bromes de bona llei, les pàgines viscudes en la nostra infantesa i adolescència, ja sigui prop de l'Onyar i el Ter, a la Costa Brava o a la muntanya o a l'Empordà.

Jo, com un dels fundadors d'aquests actes de companyonia, junt amb l'amic Marcel Santaló, he sentit sempre una pruija d'evocar la meua petita pàtria gironina, que guarda tants records de la meua vida d'estudiant i d'advocat.

Recordo sempre el tros de terra catalana que m'ha vist néixer, bo i mantenint l'esperança de retrobar-la algun dia més bonica i més lliure.

Avui, acceptant la invitació que gentilment em féu la Junta Directiva de l'Orfeó Català per mitjà del seu digne President i bon amic Joan Rovira, seran les meves paraules també evocadores, però no d'una comarca catalana, sinó de la Catalunya sencera, en la figura del nostre màrtir i símbol Lluís Companys, el plorat President de la Generalitat. El seu nom i el seu afusellament han fet el miracle d'agermanar a tots els catalans de bons sentiments, i de sentir-nos devots de l'Heroi sense necessitar una disciplina de partit o el conreu d'una amistat antiga i entranyable. És tan gran el contingut ideològic de la seva vida i tan gloriosa la seva mort, que Catalunya ja l'ha posat en el pedestal de la immortalitat.

Molts dels que m'escolten coneixeren, millor que jo, la seva persona, la seva mirada serena i penetrant, la seva generositat i la seva honradesa, l'home íntegre i el polític responsable, que lluita i es sacrifica per a la llibertat i el benestar del seu poble.

Com sabem, Lluís Companys va néixer l'any 1882 en el poble de Tarrós. Després dels seus primers estudis, els pares, propietaris, el portaren a Barcelona, on cursà el batxillerat al Liceu Politécnic. Allí conegué a Francesc Layret, que fou el seu company inseparable d'estudi, i més tard de lluita, quan ambdós cursaren a la Universitat la carrera d'advocat. Fundaren, a principis de segle, l'Associació Escolar Republicana, ostentant idees que en aquell temps eren considerades com a revolucionàries.

Proclamar-se laic en un país on quasi totes les Constitucions polítiques afirmen que la religió Catòlica, Apostòlica i Romana, és la única veritable o la de l'Estat; dir-se republicà en un país de tradició i de govern monàrquic; sentir-se liberal en un país d'idees dogmàtiques i moltes vegades absolu-

tistes, era realment una provocació a la societat. Fent actes públics a favor d'aquests principis agitaren la consciència de molts catalans i el nom del jove advocat lleidatà començà a ressonar entre els sectors liberals i obreristes.

Fundà *La Lucha*, diari de combat contra la Monarquia, en el qual col·laboraven Francesc Layret i Marcell·li Domingo. Després fou redactor de *La Publicidad*. Al 1917, en plena guerra europea, fou elegit regidor de l'Ajuntament de Barcelona.

A l'acabar-se la primera guerra un malestar latent s'escampà per Catalunya; és l'hora de la lluita per a les reivindicacions obreres contra les explotacions dels nous rics i grans burguesos de la Patronal. Companys pren decididament partit al costat dels treballadors acabdillats per Salvador Seguí, *El Noi del Sucre*. Aquesta actitud aviat el féu entrar a la presó.

Producte d'aquest estat de coses foren els assassinats, en ple carrer de Barcelona, de Layret i de Salvador Seguí, obra de la Patronal i executats per elements del Sindicat Lliure a les ordres de Martínez Anido i Arlegui. Aquests actes criminals colpíren profundament l'ànima de Companys, amic entranyable dels dos grans lluitadors. Malgrat tot, no defallí en les seves idees i en la lluita contra la injustícia.

Fou deportat al Castell de la Mola. Durant la Dictadura de Primo de Rivera, Lluís Companys alterna les seves activitats revolucionàries amb les corresponents estances a la presó.

Caiguda la Dictadura, vingueren els compassos d'espera dels governs Berenguer i Aznar. Mentrestant, sorgien arreu de la Península partits republicans, aplegant a tots els convençuts i als descontentes de la monarquia que la consideraven culpable de la Dictadura i del malestar del país.

A Barcelona es fundà el partit Esquerra Republicana de Catalunya, el qual aglutinava a dos grans corrents d'opinió: al nacionalista, que representava Francesc Macià, i al republicà i popular, que acabdillava Lluís Companys. Aquest nou partit aconseguí un èxit esclatant en les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931. El dia 14, Lluís Companys, des del balcó de l'Ajuntament de Barcelona proclamà la República, i Francesc Macià des del balcó de l'antiga Diputació, proclamà la República Catalana. Aquests dos fets històrics avui ens produeixen emoció en recordar-los.

Després, segueix tot una vida fecunda de realitzacions. Companys deixa l'oposició, que havia seguit fins al moment de proclamar-se la República, i comença una obra constructiva de govern.

Fou nomenat, successivament, Governador Civil de Barcelona, cap de la Minoria Catalana de les Corts Constituents de la República, Primer President del Parlament de Catalunya, Ministre de Marina i, per últim, President de la Generalitat de Catalunya. Cal dir que en tots els càrrecs ocupats, apart de la seva competència i responsabilitat, es féu remarcar per la seva honradesa i gran qualitat humana i patriòtica.

Ve a tomb parlar, ara, del seu tacte polític quan es discutí a les Corts Constituents el projecte d'Estatut de Catalunya. Defensan-lo contra les impugnacions i mala voluntat dels contraris, i àdhuc —trist és recordar-ho— d'alguns republicans espanyols, era una tasca parlamentària difícil, i Companys reeixí airós del seu comès.

De totes maneres els catalans, després de patir tants anys de centralisme, ens sentíem força satisfets. Teníem un organisme representatiu: la Generalitat. La nostra llengua era oficial a Catalunya. Teníem la legislació sobre la manera d'administrar els Ajuntaments, sobre l'administració de justícia i sobre el nostre Dret foral. Corresponia també, a la Generalitat, la legislació sobre policia i ordre interior de Catalunya, sobre obres públiques, serveis forestals, beneficència, sanitat i règim de cooperatives; i moltes altres prerrogatives que seria llarg enumerar.

El Parlament de Catalunya actuà eficaçment dintre l'esfera de les seves competències i facultats. Fou digne de tot elogi l'obra parlamentària dels diputats catalans. Només vull referir-me, per la transcendència que tingué a casa nostra i les conseqüències polítiques que ocasionà, a la Llei de Contractes de Conreu, aprovada durant l'any 1934.

En donar avui una ullada a aquesta Llei m'he sentit, com advocat d'esquerra, una mica decepcionat pel seu contingut preferentment conservador. Vegem-ho sinó.

El propietari tenia els drets següents:

Deshauciar a l'arrendatari per manca de pagament i manca de bon conreu de la terra. També tenia el dret de deshauciar al treballador sempre que la causa fos per conrear la terra ell mateix o els seus familiars.

Com a drets correlatius de l'arrendatari de la Llei reconeix: a) El pagament de les millores al conreuer al finir el contracte establert per un mínim de 6 anys prorrogables tàcitament d'any en any a voluntat de l'arrendatari; b) continuació del contracte, encara que la propietat fos transferida o alienada; c) Revisió periòdica dels preus a peti-

ció de qualsevulla de les parts; d) Dret de l'arrendatari per comprar la terra després de 18 anys de conreuar-la; e) Drets de tanteig i de retracte quan el propietari vengui la finca. Consagració de la RABASSA MORTA com un cens enfiteutic redimible a voluntat del rabassaire, dintre de certs preus equitatius.

Les essències d'aquesta Llei podia acceptar-les i àdhuc aprovar-les qualsevol partit d'una veritable democràcia cristiana. La justícia distributiva era evident. Però no fou així, a casa nostra. La Lliga Regionalista, amb connivència amb els propietaris feudals i carlinots de l'Institut Català de Sant Isidre, iniciaren una lluita i agitació fins a aconseguir que, l'esmentada Llei fos anul·lada pel Tribunal de Garanties Constitucionals de Madrid. Això fou una bufetada molt forta contra el règim estatutari, contra el Parlament Català i contra el President de la Generalitat Lluís Companys. Era el començament d'una embranzida contra Catalunya i, en definitiva, contra la República.

Les coses no podien quedar així. Si Catalunya acceptava la sentència no podia legislar sobre les terres de conreu, malgrat que en l'Estatut d'Autonomia es reconeixia la facultat exclusiva de la legislació civil a favor de la Generalitat (Article 11).

Es buscà una solució eclèctica, intervenint en les negociacions amb el govern de Madrid, el Conseller de Finances de la Generalitat, senyor Martí Esteve. La solució fou: el Govern Català aprovà un Reglament de la Llei de Conreus i va refondre en un sol text Llei i Reglament, suprimint els articles declarats inconstitucionals. El Parlament Català va provar el text refós en un sol article, declarant-lo text únic aplicable als contractes de conreu.

El govern Samper acceptà la fórmula conciliatòria i defensà des del banc el nou text de la llei aprovar pel Govern i Parlament de Catalunya. Això ocorregué en la sessió de les Corts espanyoles del dia 1 d'octubre del 1934, antecedent obligat dels fets del 6 d'octubre. Les dretes reaccionàries amb la complicitat dels radicals, no acceptaren la fórmula conciliatòria. Caigué el govern Samper i Alejandro Lerroux formà un nou govern, donant entrada a elements no republicans com els de la CEDA i els Agraris.

El poble, que intuïeix les traïcions i que veia que anava a desaparèixer tot el contingut social i polític de la República, provocà els fets del 6 d'Octubre. Companys, fent-se ressò de les inquietuds de les masses proclamà a les vuit del vespre del dia 6 i des del balcó de la Generalitat, la República catalana dins l'Estat Federal espanyol.

Aquest gest fou contestat, unes hores després, amb canonades per part de l'exèrcit obeint instruccions del govern de Madrid. A la matinada es ren- deix el govern de la Generalitat, i Companys, amb

la noblesa d'ànima que el caracteritzava en tots els actes de la seva vida, es declarà únic responsable dels fets. El Tribunal de Garanties Constitucionals el condemnà a 30 anys de presó. Cal fer esment de la magnífica defensa que féu de Companys l'il·lustre lletrat Osorio i Gallardo. Comença a complir la condemna al Penal del Puerto de Santa Maria, però les eleccions del 16 de febrer del 1936, en les quals les esquerres unides en un ampli Front Popular guanyaren per gran majoria, l'alliberaren.

Lluís Companys retornà triomfant a Barcelona i és reposat en el seu càrrec de President de la Generalitat, recomençant la seva tasca de govern, sense esperit de venjança, malgrat la disbauxa política i administrativa acumulada durant el bieni negre.

Poc havia de durar l'alegria a casa nostra. La puixança feixista internacional —Hitler i Musolini—, la feblesa de les democràcies representades per Daladier i Chamberlain al front dels Governos de França i Anglaterra, esperonaven a les dretes espanyoles a desenmascarar-se, provocant la rebel·lió militar del 19 de juliol del 1936, que es convertí després en una guerra civil, de la qual encara en paguem tots les conseqüències.

Lluita desigual en forces materials. Tot el poder destructiu dels Estats feixistes contra un poble arborat de fe i d'ideals, però sense armes adequades per culpa del mal anomenat *Comité de no intervenció*. Destrucció física de ciutats i d'homes. Proves de bombes d'aire líquid a la Plaça de Catalunya per avions alemanys. Morts, fam i misèria. La total destrucció de la República i dels Estatuts d'Autonomia de Catalunya i Bascònia. ¡Quina victòria més infame!

L'èxode pavorós a França, i l'allotjament als camps de concentració: els sofriments, l'enyorança, la fam, la mort.

L'ofensiva alemanya és un llampec que no sorprèn a ningú, i preveient les coses pitjors, Lluís Companys, amb la seva muller i un seu nebot, es traslladà a Baules les Pins. Jo he cercat en el mapa i en la geografia francesa la localització d'aquest refugi, on sojornà Companys als darrers dies del seu exili. La Baule és una estació balnearia prop del mar i forma part del departament de la Loire Atlàntica, no gaire lluny del port de St. Nazaire. Té una població normal d'uns vuit mil habitants i s'ha desenvolupat des del final del segle XIX sobre les vastes dunes al final de la badia compresa entre els petits ports de Le Puliguen i Pornichet. En aquest lloc tranquil es trobava Companys en el moment de la seva detenció.

Jo des d'aquest moment, no puc seguir narrant objectivament els fets, perquè la passió em cega com a català i com a home de lleis.

Companys, vençut, és un refugiat polític a Fran-

ça. Cap tractat d'extradició existeix entre les nacions civilitzades, i menys a França, bressol dels Drets de l'Home, que permetin agafar un suposat delinqüent polític i portar-lo al lloc d'origen per sofrir la venjança més vil. És necessari per trobar una explicació a aquesta monstruositat, que Hitler ocupi França i Franco Espanya. El pobre Pétain era un presoner dintre la seva pròpia pàtria. És la Gestapo alemanya i la Falange espanyola que, burlant-se de tots els Drets Internacionals i positius, agafen Lluís Companys i el porten al calvari. Això ocorregué el 13 d'agost del 1940. Primer el tancaren al *quartier* alemany de la Boule. Després a la presó de la Santé de Paris durant 12 dies, i tot seguit el condueixen a Espanya, tancant-lo als calabossos de la Direcció General de Seguretat de Madrid, on romangué més d'un mes, maltractat com un vulgar delinqüent, pitjor encara. Per fi, el dia 3 d'Octubre, arriba a Barcelona. El duen al castell de Montjuïc. El dia 14 es celebra un Consell de Guerra, i Lluís Companys és condemnat a mort, i afusellat per la Guardia Civil a la matinada del dia 15 d'Octubre del 1940. Les seves darreres paraules, que tenen un ressò d'eternitat, foren: Visca Catalunya!

Avui es compleixen 24 anys d'aquest gran crim que no té prescripció possible i que roman encara impune. Els catalans no perdem la memòria, i algun dia nosaltres, o els nostres fills o els nostres nets, que porten la mateixa sang que el President Màrtir, sabran fer justícia.

Nosaltres, que tenim el cor obert a l'esperança, no oblidem el sacrifici de Lluís Companys, mort per la Pàtria, recordant la Pàtria, estimant la Pàtria; això ens esperona a ser més fidels a les nostres idees liberals i sentiments catalanistes; a treballar amb més fe i entusiasme per a què prompte Catalunya recobri les seves llibertats; per a què la nostra llengua i el nostre Dret tornin imperar a casa nostra; per a què puguem restablir les nostres institucions amb plenitud de sobeïria i donar-nos les lleis que més escaiguin a la nostra manera de viure. No tenim cap por als avenços socials, regits per aquesta paraula màgica de *seny català*, que fa miracles en tots els ordres.

I ara crec que tots desitgem que les darreres paraules, les més emotives, de l'acte que avui commemorem, les diguin les veus blanques i humanes de la magnífica Massa Coral, que ens acompanya sempre amb les cançons més dolces del nostre folklore.

Que les notes vibrants del *Cant a la Senyera*, i les melangioses de l'*Adéu, germà meu*, volant pels espais infinits, arribin fins a la tomba de Lluís Companys i siguin com una música dolça que acompanyi amorosament al nostre President Màrtir en el seu son etern...

DELS JOCS FLORALS DE LA LLENGUA CATALANA

Per manca d'espai en el número anterior, ens plau reproduir avui la poesia del consoci i estimat amic Josep Ma. Murià, premiada amb l'Accèssit a l'Englantina, en els Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats el passat mes de setembre a Perpinyà, França.

MISSATGE DE L'ALLUNYAT

Lema: El pont blau.

*La torxa de l'amor amb flama estesa,
crema, tenaç en l'escomesa,
les naus aparellades pel retorn;
en tant que l'enyorança, feta un ocell de presa,
cenyeix llaços de vol al meu entorn.
Bec i ungles armades que es rabegen
damunt la meua carn de Prometeu.*

*Enyorança i amor tothora ombregen
al llarg d'aquests camins on poso el peu.*

*Enmig d'una bellesa esquerpa d'atzavara,
el bronze d'una cara
i el rastre d'escorpi,
tot d'esma cerco encara
colors de papallona damunt de romani.*

*Quan sento a la blanesa del cor que se m'hi arrela
el cactus agressiu,
flecto el genoll al peu de l'alta estela
on de ma pàtria el nom amb llum s'escriu.
És aquesta l'almoïna de metgia
que rebo de les mans del fat gasiu:
un doll de melangia.*

*Cada any perdut en plom d'allunyament,
veig amb recança
com s'exhaureix l'encens de l'esperança
i em vaig tornant mesell al meu lament.*

*En l'absència absoluta de present,
tot és record vestint-se de desvari
am el foc de frisança que em calcina.
La terra no puc veure com germina
amb sang que vaig regar-hi!*

*Des de la neu de la muntanya agresta
a la costa que al mar clava les dents
i a les planes on el sol fa festa,
la cara em rebé el bes de tots els vents.*

*M'allunyaren per força mals corrents
i l'amor se m'ompli de gelosia,
modelat pels meus propis pensaments.*

*Ara que al cor em nia
l'alosa tardorena
i el vol de l'oreneta no és fet pel meu espai,
la carn i l'esperit que l'àguila m'arrenca
em dolen més que mai.*

*El meu adéu, però,
mentre et senti, oh pàtria, algun ressò,
no vull que prengui encara fesomia.
Si als teus braços no em puc amorosir
i et veig només en fum de fantasia,
és per això
que obertes les ferides del meu jo
i amb un missatge encès de frenesi,
demano a aquells que et veuen cada dia
que el ulls se n'omplin, ben curulls, per mi.*

Aprofitem aquesta avinentesa per a felicitar ben cordialment a l'amic Murià, i també als nostres estimats amics senyoreta Irene Peypoch i J. Soler i Vidal, pels premis "Institut d'Estudis Catalans" i "Josep Trueta" que els foren atorgats, respectivament, en els mateixos Jocs Florals.

DR. EMILI FOLCH SOCÍAS

CARDIÒLEG

DR. MARC-AURELI BOTEY

ALERGISTA

CONSULTES A LA TARDA, PRÈVIA CITA.

Passeig de la Reforma 400-402

Tel. 11-56-92

Mèxic, D. F.

MIQUEL CARDONA, "QUELUS"

Ens ha arribat de Caracas, Venezuela, amb molt retard, la nova de la mort d'un compatriota nostre, Miquel Cardona Martí, ben conegut i estimat a Catalunya, on excel·lí en les seves activitats de pintor i dibuixant, caricaturista agut que a les planes de "La Publicitat" i altres publicacions popularitzà el seu pseudònim de "Quelus."

Nascut el 7 de maig de 1903, molt jove, abans de complir els 20 anys, inicià les seves col·laboracions en revistes i diaris; més tard alternà aquestes tasques amb la de professor de dibuix a les escoles municipals de Barcelona, i, madurada la seva vocació de pintor, les seves teles i els seus dibuixos van figurar en el Saló de Belles Arts, de Barcelona.

Exiliat a França col·laborà en l'organització d'exposicions sobre tradicions i temes populars, publicà treballs en revistes i periòdics francesos i algunes de les Galeries de París van exposar obres seves.

Ignorem quan, a Catalunya, començaria a interessar-se en la investigació folklòrica, però sabem que en arribar a Venezuela, l'any 1947, s'hi dedicà tot seguit, plenament i amb una eficàcia que mostra que portava una preparació ben fonamentada i, possiblement, experimentada. L'any següent li fou confiada la Secció de Folklore Material en el Servei d'Investigacions Folklòriques Nacionals, de Caracas. En 1953 aquesta entitat fou elevada a la categoria d'Institut de Folklore del Ministeri d'Educació, i des del 1954 Cardona hi exercí el càrrec de Subdirector, càrrec que l'any anterior havia ocupat un altre català, Abel Vallmitjana.

L'activitat de Cardona al Servei d'Investigacions Folklòriques i a l'Institut de Folklore fou exemplar, pel voluminós conjunt de treballs realitzats i per la qualitat d'aquests treballs. En parlen amb admiració els seus col·legues, que arran de la seva mort li dedicaren un número del Butlletí que publica mensualment l'esmentat Institut. I amb l'admiració i el respecte, que es manifesten francament i sense regateig, al treballador infatigable i al tècnic escrupulós, s'expressa també l'afecte a la persona amb una efusió que palesa bé com el nostre amic havia arrelat a la terra d'adopció. Transcrivim paràgrafs d'articles escrits pels que a l'Institut de Folklore compartiren les tasques amb ell, i el lector podrà apreciar el to comú que ha dominat en acomiadar-se'n.

Isabel Aretz, a la primera plana del Butlletí i sota el títol "A la memoria de Miguel Cardona", diu: "Nuestro Instituto está de duelo... Hoy queremos rendirle homenaje con la publicación de algunos trabajos inéditos, que no son sino una muestra

de todos los que tenía derecho a escribir todavía. La gran cantidad de apuntes sobre diversos temas que deja, muestran su interés por las cosas menudas del pueblo que tanto amó, y que nosotros trataremos de sacar a la luz poco a poco. Y esto sin contar los trabajos de fondo a los que dedicó sus mayores afanes: la catalogación y descripción minuciosa de toda la colección de folklore material del Instituto, con la que hubiera deseado llenar las salas de un museo. Son 986 fichas y muchas de ellas llevan dibujos realizados al correr de la pluma, con el objeto de identificar las piezas. Ahora, estos dibujos trazados con una deliciosa espontaneidad, cobran inusitado relieve, y pensamos que algún día se podrá publicar el catálogo ergológico de nuestro instituto dando destino justo a todo ese esfuerzo.

"Su sala de trabajo —que ahora lleva su nombre— muestra en cada rincón, en cada gaveta, lo que pueden la dedicación y el empeño puestos al servicio de la cultura del pueblo. Y quien quiera que vaya a trabajar en ella, tendrá que sentir el estímulo de su ejemplo..."

El director de l'Institut de Folklore, professor Luis Felipe Ramón y Rivera: "Cuando a mediados de 1947, con pocos meses de iniciados los trabajos del Servicio de Investigaciones Folklóricas Nacionales vimos el primer trabajo de Miguel Cardona, publicado en la Revista Venezolana de Folklore, no pensamos que su autor resultaría con los años lo que llegó a ser: el más celoso defensor de nuestras tradiciones... Conocemos casos ejemplares de amor a Venezuela en muchos hombres que no nacieron aquí, pero Cardona fue un caso singular de penetración y denodado empeño en favor de lo nuestro. Tenía la visión universal del hombre culto, el escepticismo de una madurez tallada a golpes de adversidad, al cual contraponía una fe inquebrantable en el destino de la humanidad. Todo eso lo puso al servicio de una causa: Venezuela. Y aquí echó sus raíces y la flor de su hogar, que queda en buena semilla para honor y servicio de la patria... Ahora se ha marchado para siempre, lejos de su patria de origen... Aquí queda en sus obras para siempre. Fue un ejemplo de amor y servicio a Venezuela, que él dio con alta fidelidad, como el mejor de sus hijos!"

Gustavo Luis Carrera, en un article titulat "Un amor para Venezuela": "...En la muerte de Miguel Cardona no es necesario producir frases de oportunidad. Basta con recordarle tal como era. Basta con hablar de él como de él hablábamos mientras vivió, quienes disfrutamos de su amistad gene-

rosa y de su ejemplo de integridad familiar y espiritual.

"No es corriente encontrar hombres así. Es el género de quienes dan todas las cosas maravillosas que crean como quien realiza el acto más cotidiano y sencillo. Es el nervio de quienes aspiran a elevarse intelectualmente elevando a todos los que se hallan a su alrededor. Es la esencia de quienes viven con íntimo gozo de los éxitos de la obra ajena, en nombre del progreso universal de la cultura. Resulta un privilegio conocer hombres de esta especie.

"Conoci a Miguel Cardona Martí en mayo de 1958, cuando era Subdirector del Instituto de Folklore del Ministerio de Educación. Al verme —bisoño investigador en materia folklórica— comenzó hacia mí su prédica venezolanista, de admiración y cariño por nuestras tradiciones populares, de amor total para su nueva patria. Esta prédica no cesó hasta su muerte. La llevó a los amigos en cordiales conversaciones. La proyectó hasta el vasto público en conferencias y programas de televisión. La dejó —como huella y guía— en sus estudios y comentarios sobre folklore nacional.

"Trabajamos juntos y traté de igualar su respeto por la profesión de folklorista, su prudencia para investigar con el espíritu más fiel y la honradez más depurada... Miguel Cardona ha muerto. No es sólo un vacío entre las personas que lo rodearon. Es una ausencia para Venezuela, es un símbolo de integración real y fecunda a una patria adoptiva... Descanse en paz Miguel Cardona: una obra para el pueblo, un amor para Venezuela."

Juan Liscano, en una "Semblanza de Miguel Cardona": "...Fui yo quien llamé a Cardona para que entrara a formar parte del Servicio... Se apasionó por las actividades artesanales, por los útiles e instrumentos de trabajo o de diversión, por la indumentaria de la gente de tierra adentro, por los juegos y juguetes, las cestas y esteras, los hilados, los tejidos, los sombreros, la alfarería. Tomaba apuntes, fotografiaba, meditaba, clasificaba. Pensaba en un futuro

e importante Museo de Folklore que nunca llegó a constituirse... Amaba el pueblo, eso es claro. Creía en una inteligencia popular, pacífica y creadora... Luis Felipe Ramón y Rivera evocó su personalidad en una nota publicada en *El Universal* y en ella recordó que en alguna carta mía calificaba a Cardona de "oro en polvo". En realidad, no era de oro sino de noble pasta humana, de claro resplandor espiritual que estaban formados el carácter y el alma de este amigo cordial desaparecido... Por su labor útil y desinteresada, de profunda inspiración venezolanista y pedagógica, Miguel Cardona es acreedor a alguna distinción póstuma del Ministerio de Educación, que tuvo en él a uno de sus más honrados colaboradores..."

En el mateix Butlletí es publiquen alguns treballs inèdits de Cardona: informacions sobre viatges d'investigació, notes sobre creències y supersticions, curanderia, màgia y bruixeria, notes bibliogràfiques, una llista de tots els viatges d'investigació que Cardona realitzà, i la seva bibliografia, en la qual figuren els llibres titulats *Algunos juegos de racas*, 1956; *Panorama del folklore venezolano*, en los niños venezolanos, Ministerio de Educación, Col·laboració amb Luis Felipe Ramón y Rivera, Isabel Aretz i Gustavo Luis Carrera, Universidad Central de Venezuela, Caracas, 1920, y *Temas de folklore venezolano*. Ministerio de Educación, Caracas, 1964 (en premsa), i nombrosos treballs publicats a la *Revista Venezolana de Folklore*, *Archivos Venezolanos de Folklore*, *Boletín del Instituto de Folklore*, *Revista de Educación*, *Cuadernos del Curso de Ciencias Sociales*, i als periòdics *El País*, *El Nacional*, *El Farol*, *Elite* i *El Universal*.

Joan Liscano, que fou company de treball de Miguel Cardona, demana una distinció oficial póstuma per al nostre compatriota; però la més alta que es podria triar és la que ja li oferí el director de l'Institut de Folklore, senyor Ramón y Rivera, quan escriví en el seu article: "Ara se n'ha anat... Aquí queda en les seves obres per sempre."

B. S.

Dr. Petal Ullar C.
Dr. Petal Ullar Puig
OTORRINOLARINGOLEGS

Paseo de la Reforma 400-503
MEXIC, D. F.

TELS. { 11-29-16
 { 14-55-81

Salsitxeria

LA CATALANA

Prop. Mercè Reguant

Embotits com els de casa nostra
Botifarra blanca, negra, catalana, bisbe,
llom, sobressada, pernil, etc.

Turin, 35
(Col. Juárez)

Tel.: 35-73-18
Mèxic, D. F.

Un bon dia del mes de febrer de l'any passat un autobús de la línia em va portar, amb setze hores d'un viatge nocturn i matiner, a la capital de l'estat de Tabasco: Villahermosa. Allà, a l'acull de la terra calenta, vaig obtenir els darrers informes sobre comunicacions per a efectuar el meu recorregut pel món dels maies.

Villahermosa, que s'està modernitzant amb gran embranzida per a fer honor al seu nom, és el punt àlgid per a emprendre la volta a les zones arqueològiques maies, tant per la seva situació geogràfica com pel fet que hom no pot deixar de visitar els seus dos museus. El de l'Estat, d'antropologia i d'història, amb peces de les més interessants que existeixen després del Museu Nacional de la capital; i el de *La Venta*, primer museu d'arqueologia instal·lat a l'aire lliure en un lloc i ambient únics.

Visitar aquests dos museus i conèixer les obres d'art olmeques, maies, mixteques, totonaques i asteques (que hi ha en gran profusió, i la majoria de les quals són úniques), és com si diguéssim ambientar-se per a emprendre la gran excursió a través d'aquell poble que durant més de dos mil anys s'extengué per tota aqueixa península, creant un triangle de bel·leses arquitectòniques que van de Palenque a Chichen i davallen fins a Tikal (Guatemala) per la costa del Caribè.

Després d'una breu estada de dos dies a Villahermosa és recomanable traslladar-se en avió a Mérida, la capital yucateca. Menjar bistecs de cervol, *tamales* yucatecos i les famoses *hojaldras* de formatge i pernil, són totes les coses saludables que es poden fer allí. La catedral és imponent, per la seva construcció i la majestuositat de línies i proporcions. El Palau de Montejó és més bonic per dintre que per fora, i pujant al claustre elevat de l'ex-convent de les monges veieu un panorama general de Mérida, on la misèria i la riquesa dels milionaris de l'henequen caminen donant-se la mà.

De Mérida surten camions per anar a Chichen-Itzá i Uxmal. I, crec que el més encertat és comen-

Viatge a la

çar per la primera. Dues hores de viatge al matí, i el camió us deixa davant l'Hotel Mayaland. Al costat hi ha una cafeteria on hom pot esmorzar, abans d'entrar a la zona arqueològica, que es troba a dos cents metres de distància. Un cop traspasseu l'entrada al recinte de Chichen, ja sou al vell mig del món que ocupà l'antiga tribu dels Itzá.

Detall dels mascarons cantoners.—Uxmal.

"El Castillo"—Chichen.

La zona arqueològica de Chichen, ocupa una extensió d'uns sis quilòmetres quadrats i està dividida en dues seccions que separa la carretera que de Mérida va a Puerto Juárez, en el Caribè. En entrar al clos on avui són preservades les pedres mil·lenàries de la civilització maia, el primer que hom té a la vista és El Castillo, la gran piràmide coronada per un temple dedicat al culte suprem de l'animal sagrat: el jaguar. Al davant, i al fons de l'explanada, es troba el joc de pilota amb les seves grades laterals, i un altre temple que tanca el rectangle d'un estrany regust grec.

La piràmide de Chichen té una aparent similitud amb la de Teotihuacan, tot i ésser totalment diferent la seva perspectiva i el seu origen. Allí no hi tingué lloc cap sacrifici humà i la deïtat home-

terra maia

Per R. CABRER I PALLÀS

natjada era molt diferent. El Castillo, sembla ésser la culminació de la influència tolteca iniciada en el segle IXe i el seu aspecte més important deu constituir-lo la seva base calendàrica. Els investigadors de la cultura maia han trobat en ella els dies de l'any, el cicle tolteca dels 52 anys i els divuit mesos de l'any maia. Com ja hem fet esment abans, la in-

Detall de les columnes del palau.—Chichen.

fluència de la invasió tolteca es manifesta en tot l'exterior actual de la piràmide. Tanmateix, però, aquesta construcció té, com la de Tenayuca, diversos revestiments. És així que sota la construcció exterior de liniaments tolteques existeix la primigènia d'origen i gust totalment maia. Pujar els graons de l'antiga piràmide per sota l'estructura exterior actual i arribar al temple intern on es troba el famós jaguar amb incrustacions de jade, constitueix un plaer exquisit coronat per l'admiració que us proporcionen els frisos maies que ornamenten el temple intern. L'espectacle val la pena amb tot i la suor que patireu en pujar les escales interiors de la piràmide.

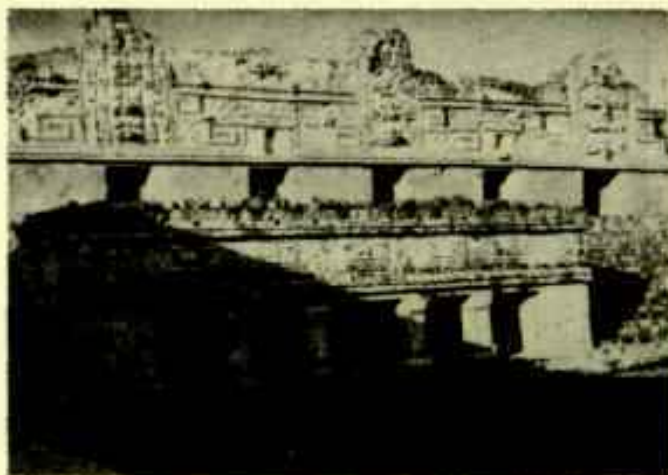
Després d'El Castillo, hom camina uns doscents metres i s'arriba al peu del Temple dels guerrers o Grup de les mil columnes. Allà tot és escultura. En

el que fou el pòrtic del palau, es troben 75 columnes treballades pels quatre costats amb figures que representen guerrers tolteques. La base d'aquest monument, que té també l'estructura d'una piràmide, està voltada de sòcols esculpits amb figures de deïtats i animals sagrats (àguiles i tigres) menjant cors humans. A dalt de la piràmide trunca, es troba el gran temple, avui sense sostre, on l'art maia i tolteca, barrejats, us donen la mesura d'un passat majestuós i misteriós alhora.

També sota d'aquesta construcció es troba l'estructura d'una anterior, a la qual es baixa per una escala de ferro. Allí sota, en la cambra d'un temple anterior autènticament maia, es pot apreciar el gust refinat de l'art autòcton en les columnes tallades que conserven les pintures originals amb què foren realçats els relleus. Si hom no en té prou amb el conjunt grandios de la complicada arquitectura del Palau dels Guerrers i conserva encara una mica d'esperit d'aventura, llavors es pot baixar fins al fonament de l'estructura primera i donar la volta a la construcció seguint el corredor que circumda subterràniament l'antic Palau.

Chichen té dues seccions, i ara estem parlant solament de la primera. El cenote sagrado, el Tzompalli, la plataforma de les àguiles i els tigres, el temple de Venus, el temple dels jaguars, el Pati del Mercat i algunes altres, constitueixen el conjunt d'aquesta secció. Sortint d'ella i desfent el camí com si tornéssim a l'hotel Mayaland, a la dreta, trobeu un camí tancat per una cadena de ferro. Allí s'entra a la segona secció.

En aquest recinte es troben les obres arquitectòniques més antigues de la tribu dels Itzas. Hi floreix l'art maia meridional amb tot l'esplendor de la seva força mitològica. Si la fantasia morisca es caracteritza per la seva filigrana de miniatura, la fantasia poètica de l'ornamentació maia té, com expressió pròpia, la monumentalitat. Les figures al·legòriques de la mitologia autòctona artísticament barrejades amb la simetria dels jocs de greques coronades per les oresteres a dalt, i en els cantons, pels

El quadrangle de "Las Monjas".—Uxmal.

seus ornaments, per la grandiositat de la seva perspectiva i per la riquesa dels seus motius mitològics, constitueix una de les millors obres que cap poble prehistòric de mesoamèrica ens ha llegat.

L'altre quadrangle, el de las Palomas, és també una altra de les obres monumentals que ofereix Uxmal. Encara que més en ruïnes que el de las monjas, existeixen allà elements suficients també, d'art i expertesa, d'un passat sumptuós. Les crestes d'una construcció que formen aquest quadrangle, són les que li han donat el nom degut a la seva forma de colomar. El joc de la pilota, la casa de les tortugues, el temple del chenex, la piràmide major, el grup del cementiri, la plataforma dels estels, la casa de la vella i d'altres, totes aquests darreres en període d'exploració avui encara, rematen el conjunt sorprenent i meravellós d'Uxmal, el magnífic.

Després de visitar Uxmal, hom pot anar a la ciutat de Campeche a descansar i gaudir dels banys de mar a les seves platges. I si hem parlat del nostre viatge amb camió des de Mèxic a Villahermosa, això no vol pas dir que s'hagi de seguir el mateix itinerari que resenyem. Es pot anar, si es vol, de la capital a Mèrida directament per la Mexicana d'Aviació, que hi té una bona línia i un bon servei. I no s'ha d'oblidar, de trobar-se a Mèrida, que d'allà surten, els diumenges, a les zero hores, un servei de camió directe vers el port de la vila Juárez, punt de partida d'un viatge marítim a l'illa de las mujeres. Travessia formidable la de Puerto Juárez a l'illa. Allà la mar es vesteix de jade i els blaus i els verds formen una simfonia de colors única. I ja us podeu banyar al Caribe, un dels quatre mars que té la República Mexicana.

Parlant del nostre itinerari, hem de dir que, d'Uxmal retornarem a Villahermosa, i allà ens prepararem pel salt a Palenque. A la capital de l'estat hi ha les oficines de la Companyia Tabasqueña de Aviación. I si teniu els nervis ben trempats llavors empreneu un vol amb una avioneta Cessna, que amb una hora us deixa a l'era que, a Palenque, serveix de camp d'aviació. Abans, i en temps, s'han de fer reservacions a l'Hotel Lacroix, ja que d'altra manera correu el perill d'haver de sojornar a la selva fent companyia als micos.

El poble de Palenque és una ranxeria chiapaneca. Una ranxeria ficada dintre de la selva. I quan la camioneta de l'Hotel Lacroix us trasllada a la zona arqueològica, aneu endintzant-vos cada vegada més dintre el mar verd de la selva. Allà comença la selva lacandona. Paisatge de verdura feréstega i d'humitat ubèrrima. Arbres centenaris més alts que cap piràmide i fullatge espès que vol abraçar-vos. Sol i ombres; calor ardenta i fresca remorosa, i fins

i tot un riu que saltironeja devallant la serra... I, de sobte, ja esteu al bell mig d'un espai lliure guanyat a la Natura: el centre cerimonial maia de Palenque.

Palenque està bastit de pedres treballades, ornat d'estucs amb gràcia infinita i tot envoltat pel misteri de la incògnita. L'origen del nom, la història del poble que el va construir i l'exòde posterior dels seus habitants després d'una possible invasió totonaca, (segle XI^a) constitueixen els tres pilars inèdits del

La piràmide de "El Adivino"—Uxmal.

desconeixement general de Palenque. Quan els espanyols hi arribaren ja era pràcticament un lloc deshabitat on restaven escadussers representants de la família chol, tribu descendent o íntimament emparentada amb el gran poble maia. No seria res d'estrany que, en un dia no molt llunyà, hom pugui trobar la relació directa entre els antics pobladors de Palenque i els actuals lacandons. Palenque és totalment diferent de Chichen i d'Uxmal, geogràfica, climatèlica i artísticament parlant. I és a Palenque on es troba l'única obra de conducció d'aigua realitzada segles abans de la conquesta.

L'aqüeducte conduïa l'aigua des de l'ull de dal: de la serra fins al Palau, que és la construcció central de Palenque. Aqueix conjunt d'estructures constituïen la residència de prínceps (?) i sacerdots, representants màxims d'un poble resolt i atrevit que no en tingué prou en guanyar l'espai a la selva, sinó que, allà en el seu cor, va bastir el centre religiós de més importància arqueològica actual. El Palau està cimentat sobre una plataforma natural

i sobre les dimensions següents: cent metres de llargada, per vuitanta d'amplada i deu d'alçària. Una torre central, amb un sistema d'escaleres molt original, sembla que servia ací, com la torre del Caracol a Chichen, d'observatori. El conjunt de l'obra s'agrupa al voltant de quatre patis interiors de forma i grandària desiguals. La decoració interior era realçada per grans tablers d'escultures i estucs amb al·legories calendàriques, místiques i d'auguris. La gran façana principal que mira al front de la gran plaça central, tenia en tots els seus paraments laterals a les portes d'entrada, magnífics plafons d'estuc dels quals en resten fragments suficients per a valorar la gràcia del seu estil clàssic més depurat. El tabler de la *cruz foliada* és una de les millors obres escultòriques trobades a Palenque.

Ací també, la Piràmide, és la construcció més important en alçària (sempre el desig místic de l'home primitiu d'apropar-se a les altures). Tanmateix, però, la piràmide de Palenque, anomenada oficialment avui «Temple de les inscripcions», revesteix una categoria particular en l'hemisferi occidental per ésser l'única piràmide d'Amèrica que, com les d'Egipte, fou construïda per a servir de catafalc permanent a la memòria i el cos d'un personatge la significació politico-social del qual encara no ha estat arrancada als segles passats. La seva construcció sembla haver estat començada l'any 692 de la nostra era, i és l'obra més monumental, des del punt de vista de l'enginyeria, de totes les que testimonien la destresa dels maies. Ací, la superposició d'estructures no revela l'existència de diferents cultures, ja que tot correspon a l'èpica clàssica maia.

Un cop a dalt de la piràmide, entreu al temple que la remata i en l'interior del qual es trobaren els tablers plens de geroglífics que determinaren la denominació del palau de les inscripcions. Llavors empreneu el descens a la cripta funerària baixant per una escala àmplia, de pedra tallada, amb volta de lloses monolítiques que formen un sostre cònic. Després dels dos rengles d'escaleres que formant un angle us traslladen a sota precisament del comen-

çament de l'escala exterior, allà al vostre abast, teniu l'entrada a la cambra que constitueix la troballa més extraordinària de l'arqueologia americana. El recinte està bastit de lloses que pesen més d'una tona cada una d'elles i formen un espai magnífic de nou metres de llarg per quatre d'ample i set d'alçària. Ací reposaren, durant segles, les despulles del llegendari i fabulós personatge de la careta de jade.

Avui no s'hi deixa entrar al públic dintre de la cripta. Una reixa de ferro ho impedeix. Però, des d'allà es palpa l'estranya força del poble que fou capaç d'aitals atreviments per tal de retre un homenatge pòstum. I l'homenatjat seria d'una categoria única, tota vegada que, la làpida que cubria el sarcòfeg, allà present, us deixa corprès tant per les seves dimensions com pel conjunt del treball afiligranat que li dona categoria inigualable. El monòlit, tallat i esculpit, té tres metres vuitanta de llarg, per dos vint d'ample i vint i cinc centímetres de gruix. I és una veritable peça d'orfebreria per la gran quantitat de símbols artísticament realitzats. Aqueixa és, possiblement, una de les peces de més valor del tresor arqueològic mexicà.

Sens dubte, cal sojornar dues nits a Palenque si hom vol captar i capir tot el que la zona arqueològica ofereix al visitant. I per on cal començar és pel Museu, petit, però molt substantiu. Els temples de la Creu Foliada, de la creu simple i el del Sol, tots ells construïts damunt terraplens naturals, us ofereixen tablers d'art i de gràcia amb les enigmàtiques inscripcions dels bells glífics que se us endinzen com missatgers perennes d'un passat que hom intenta vanament reconstruir. I si la visita a tot aqueix fantàstic món maia ha arribat a empresonar-vos dintre l'ànima misteriosa de Palenque, restareu eternament agraïts al Destí que un bon dia us va portar fins a la selva chiapaneca.

Chichen, Uxmal, Palenque, tres centres rituals d'altres tantes tribus maies i, les tres, exponents d'una gran cultura estroncada. Salut, terres riques en tresors del maia il·luminós! A reveure, poble senyer de l'art més pur d'Amèrica!

OUS
OUS
OUS
OUS
(rossos)

GRANJA BARCELONA, S. A.

Tel. 49-45-02

MANSION DEL MAR

*Departaments amoblats
Especial per a famílies
La millor vista d'Acapulco*

Avinguda La Aguada 7 Acapulco, Gro.
Tel. 2-16-96 Informes a Mèxic: Tel. 45-33-35

LA TARIFA ROLDAN

Per ODO HURTADO

Asseguts a la taula d'un cafè, l'Emili Roldán m'explicà la seva teoria.

El tema sorgí en la nostra conversa, degut a què ens aturà un agent de trànsit uns metres abans d'arribar a l'estacionament on anàvem a deixar el cotxe, perquè deia que ens havíem passat un *alto*. I jo, que duia el cotxe, vaig comportar-me amb tan poca habilitat, que l'agent es quedà amb la meua llicència i jo amb un paperet groc i un altre de color de rosa, on constava la meua infracció.

—Què hi farem. Ja se n'encarregarà l'AMA! —vaig dir per a treure importància a l'assumpte i com excusant-me amb l'amic que m'increpava.

—Jo tinc un conveni secret amb els agents de trànsit —començà dient en Roldán, quan ja havíem encarregat dos cafès *express*—. És tan secret, que només el sé jo.

Va fer una pausa.

Vaig indicar-li, amb un gest, que l'escoltava ple d'interès.

—Oi que et sembla excessiva la quantia de les penyores que posa el Departament de Trànsit?

—Sí.

—No t'hauria semblat just i equitatiu que el que has fet ara, travessar el carrer amb el llum vermell, t'hagués costat una penyora de dos o tres pesos? Oi que els hauries pagat de molt bon gust i bona voluntat?

—I tal!

—Però el Departament de Trànsit no ho veu així, i posa uns càstics desproporcionats: cinquanta pesos per passar un semàfor en roig, altres cinquan-

ta per deixar el cotxe en un lloc prohibit i cent, o més, per excés de velocitat.

—Es exagerat.

—Jo també ho trobo. Per això m'he inventat una tarifa d'infraccions pel meu ús particular i, encara, es pot dir que no la pago del tot.

—Grec que és just —va seguir dient, en veure que jo l'escoltava amb tanta atenció—, perquè sóc un ciutadà conscient dels meus deures, que els manaments siguin castigats. I jo mateix me'ls castigo. Però, al preu de la meua tarifa. I a aquest preu, no em passo per alt, ni em perdono una sola infracció... Travessar un carrer quan ja hi ha el llum groc en el semàfor, un peso. Si ja ha sortit el llum vermell, cinc. Deixar aturat el cotxe en un carrer on no està permès, tres pesos si s'hi està poca estona, i cinc o deu, si la parada és més llarga. Excés de velocitat: deu pesos. Passar contra direcció un tros de carrer: cinc. Donar la volta en u a mitja quadra, tres. I, així per a l'estil. Tot ho tinc previst, jo... I, un cop aprovada aquesta tarifa sóc inflexible amb mi mateix. D'una rigidesa i una severitat que te'n faries creus. Infracció que cometo, penyora que pago. Més ben dit, penyora, que anoto a la columna dels deutes. I em sembla bé, perquè es tracta d'una tarifa acceptable, proporcionada al manament comès i absolutament justa, el pagament de la qual em deixa la consciència tranquil·la, perquè no falto a l'aforisme de *qui la fa la paga*.

—Però, això et dona molta feina i has de portar una comptabilitat que val més que l'estalvi.

—No. No ho creguis. Durant tres mesos vaig apuntar les penyores que jo mateix m'imposava. La desproporció va ser de seguida tan grossa entre les columnes del «crèdit i del debit», que vaig arribar a creure que no calia que seguís apuntant. Que, fessin el que fessin els distingits agents del trànsit, no aconseguirien atrapar-me mai. Es queden sempre molt endarrera... En tres mesos vaig arribar a deure, al Departament, més de set-cents pesos, i això em donà el convenciment que no podia decorosa-

Pegamentos y Aprestos, S. A.

PEGAMENTS PER A TOTES LES INDÚSTRIES I
ESPECIALMENT PER A FABRICACIÓ DE MOBLES

CALLE TOCHTLI No. 247
AZCAPOTZALCO 16, D. F.

TELS. { 38-03-79
38-04-61

ment limitar les meves aportacions voluntàries a les xifres ridícules a què les havia mantingut reduïdes fins aleshores. I vaig augmentar l'import de les mordides a quinze pesos. Cada vegada que m'atura un agent, li dono quinze pesos sense discutir ni preguntar res. Sense ni voler saber de quina infracció m'acusa. Tots ho trobem raonable; els agents, i jo... I si t'atures a pensar en tot el que encara, de moment, els quedes a deure, els dónes de bon grat, els quinze pesos, perquè no cal ser mesquí, i aquests cinc pesos... diguem-ne de més, són els que fan la balança, els que hi posen tota la sal i tota la gràcia, i fan les coses més planeres i entenedores... És l'avantatge de tractar els afers pensant en la seva totalitat. Amb un sentit i una visió de conjunt... Planificació, com si diguéssim... I no saps quina tranquil·litat de consciència, quina sensació tan satisfactòria de compliment del deure em proporciona aquest conveni secret! Té, avui mateix, per exemple, sense anar més lluny. Si ho hagués anotat, el balanç, fóra?... Deixa-m'hi pensar...: excés de velocitat, aquest matí, al carrer d'Homer: deu pesos. Dos semàfors passats de llarg amb llum groga: dos pesos. Estacionar dues vegades al carrer de López, en he anat a què m'arrangessin les ulleres: dos pesos la primera vegada (uns tres minuts), més deu la segona (prop d'un quart). Fer dues quadres del carrer de Lucerna en contra direcció: cinc pesos.

Suma, vint-i-nou pesos... I si aquest agent m'hagués aturat a mi, li hauria donat d'entrada els seus quinze pesos. Benefici net en un sol dia; que no és ben bé benefici perquè reconec el deute, catorze pesos, que, de veritat són vint-i-nou, perquè a qui ha aturat l'agent és a tu. Vint-i-nou pesos anotats en el meu compte corrent amb el Departament... Vols res més clar? Vols res més honest i més tranquil·litador per a la consciència d'un ciutadà horat?

Va callar satisfet, i convençut.

I, si tingués raó en Roldán? He de pensar-ho.

Donar una mordida, així, sense més ni més, crea insatisfacció. És deshonest. Però, si el que fas és una teoria?... I seguir-la?...

No ho sé. De totes maneres, des de demà, començaré a castigar-me totes les faltes que cometi, sense perdonar-me'n cap. Amb tota honestetat. Sincerament. Però, a la tarifa d'en Roldán.

LA JUNTA DIRECTIVA DE L'ORFEÓ CATALÀ DE MÈXIC

Després de la darrera assemblea general, la Junta Directiva de l'Orfeó Català ha quedat constituïda així:

President	Sr. Joan Rovira.
Vice-President	" Guillem Gally.
Secretari	" Francesc Salvat.
Vice-Secretari	" J. M. Francès.
Tresorer	" Sebastià Ortiz.
Comptador	" Jaume Pascual.
Bibliotecari	" Pere Esteve Camps.
Vocal 1 ^{er}	" Antoni Eroles.
Vocal 2 ^o	" Joaquim Segarra.
Vocal 3 ^{er}	" Josep Chalamanch.
Vocal 4 ^{en}	" Benet Comelles.
Vocal 5 ^a	" Joan Gonfaus.
Representant de la Massa Coral	Sr. Joan Potau.
Representant de la Joven-tut	" Jordi Salvat.
d'A. D.	" Felip Ubach.
Representant de la Secció Esportiva	" Antoni Ollé.
Representant de la Ger-mandat Catalana	" Gabriel Ventosa.
Representant de la Secció d'Esbarjo	" Amor Parera.
Representant de l'Institut Català de Cultura	" Guillem Gally.

Gener del 1965

LES ESCALDES
Direcció
J. Pedreny
A. Gonzalez

PRINCIPAT D'ANDORRA
Obert tot l'any
Calefacció central

Hotel Europa

RESTAURANT

*La millor cuina - El millor tracte -
El millor servei*

Av. Carlemany 57

Telèfon.: 34

D'ACÍ... i D'ALLÀ

En el número anterior d'ORFEÓ CATALÀ ens fèiem ressò de l'article publicat en el diari *Excels'or* del dia 13 d'octubre, pel nostre bon amic, el gran periodista mexicà Pedro Gringoire, amb el títol: *Ultraje en Guernica*.

Avui ens hem de referir a un altre article del mateix autor publicat en el mateix diari, el dia 24 de novembre, sota el títol: "Pasión y triunfo de la lengua Catalana." És amb motiu d'haverse celebrat a Perpinyà, França, el dia 27 de setembre propassat, els Jocs Florals de la Llengua Catalana a l'exili: Festa de la Poesia que es troba encara com un pelegrí que busca afanyosament la terra promesa —digué Mestre Pau Casals en el seu discurs com a President del Consistori. "Son Juegos Florales en el exilio. Representan el alma de una cultura, oprimida en su propio territorio, que se niega a morir" —afirma Pedro Gringoire en l'article al·ludit.

Els catalans de Guadalajara, el mes de novembre propassat es reuniren per tal de testimoniar el seu reconeixement a l'amic Josep Ma. Murià per la feixuga tasca que aconsegueix en la direcció de la publicació del Butlletí del Centre Català d'aquella ciutat. Encara que tard, ens adherim a aquest acte i fem vots perquè l'amic Murià no defalleixi i segueixi endavant amb la publicació portantveu dels catalans residents a la "perla tapatia."

Els argenters de Barcelona celebren la festa del seu Sant Patró, Sant Eloi. La cofradia dels argenters barcelonins fou fundada l'any 1391, però l'ofici sembla que és molt anterior, puix que l'any 1301 ja formaven part del Consell de Cent.

Sembla que prop de Barcelona volen instal·lar una Central Nuclear per tal de produir força elèctrica, igual a la que ja funciona a Chinon —França—, que treballa a base d'urani i, per tant, té moltes reserves.

La Diputacion Provincial de Barcelona prengué l'acord de declarar d'interès provincial l'adquisició del Museu Santacana instal·lat en la finca L'Enrajolada de Martorell. La quantitat i la qualitat de les peces guardades és tanta, que justifiquen l'acord pres. A més de molts elements arquitectònics

d'edificis desapareguts hi ha guardada una valuosa col·lecció de ceràmica antiga i popular.

El nostre estimat amic i prestigiós escriptor i filòsof valencià Mari Civera, assidu col·laborador de la nostra revista ha estat nomenat Gerent de Producció de l'Editorial UTHERA, on per espai de vint anys hi ha vingut exercint altres importants càrrecs.

Un nou èxit a Madrid del pintor Rafael Durancamps.

El pintor català Durancamps, que anualment ve exposant les seves obres a Madrid, ha aconseguit un nou èxit de públic i crítica amb la seva darrera exposició. La crítica el presenta com un mestre en el seu art i diu dels seus quadres que tots tenen valors tan diversos que faciliten l'elecció i l'elogi.

El proper mes de maig es celebraran a Perpinyà els Jocs Florals del GENET D'OR. EL GENET D'OR, acompanyat de la Flor Natural, aquest any correspon ésser lliurat a la millor poesia en llengua francesa.

Els treballs optant als diversos premis establerts, podran ésser escrits en francès, en català o en la llengua d'Occitània.

També hi haurà premis per als treballs sobre folklore, cançons i sardanes, en llengua catalana.

LES LLENGUES VERNACLES A LES ESGLÉSIES

En el número 1219 del setmanari ECCLESIA de Madrid, del dia 21 de novembre de l'any passat, aparegué un comunicat de l'Episcopat espanyol senyalant les normes relacionades amb la utilització de les llengües vernacles en les cerimònies religioses.

Hom dedueix que, seguint les indicacions del Vaticà, en el successiu, els oficis seran celebrats a base de la llengua de cada país.

Ja s'estan fent les traduccions del llatí i, un cop aprovades pels mestres romans, entraran en vigor.

Pel que es refereix a Catalunya hom diu: "Por lo que se refiere a otras lenguas vernáculas habladas en nuestra Patria, las traducciones han sido confiadas a los obispos de las regiones interesadas..."

En el Monestir de Montserrat, amatents als acords que es prengueren temps ha a Roma, ja es posaren a treballar i ja tenen fetes totes les traduccions, les quals, així que siguin aprovades es posaran en vigor de seguida.

Ara caldrà observar les maniobres i les accions que portaran a terme les autoritats foresteres que dominen Catalunya, per a impedir que tal com mana l'Església, els oficis siguin celebrats en la nostra llengua.

Dr. Demòfil Franco
DENTISTA

Uruguay 44-112

Tel. 21-20-57

Mèxic 1, D. F.

JOAN ROVIRA UTESÀ
ASSEGURANCES EN GENERAL

VIDA - INCENDI - ROBATORI - CRISTALLS -
ACCIDENTS PERSONALS - INCENDI I
ROBATORI DOMICILIARI - AUTOMOBILS.

Telefón: 25-46-20

Ens plau de transcriure els paràgrafs d'una carta que fa poc rebem a Orfeó Català. No direm la procedència ni posarem, noms, per les raons que tots endevinareu:

"Corresponc a la vostra amable carta del 13 de desembre passat.

Vaig rebre no fa gaires dies el paquet amb la revista. Va arribar molt bé. Us felicito per la qualitat que ja heu assolit. És una revista que fa quedar molt bé els catalans de Mèxic i, en ells, a tots nosaltres. Per molts anys i endavant.

Feliciteu a tots els components de les diverses seccions de l'Orfeó Català de Mèxic, que, al llarg de 25 anys, han sapigut representar amb tanta dignitat com entusiasme el poble de Catalunya en l'exili. Hauria estat preferible, tanmateix, que aquesta celebració no hagués hagut de tenir lloc. Catalunya, quan pot ser ella, no té exiliats i totes les opinions tenen cabuda en el nostre poble democràtic. Però avui, Catalunya dorm en la clandestinitat i en l'exili. Celebra 25 anys de pau: de la pau dels morts. Sortosament, clandestinitat i exili —dues formes honorables de resistència a la força— ens deixen preveure una resurrecció que no es pot fer esperar. Que tots esperem.

... Cal fer tot el que convingui perquè la vostra revista i les vostres coses siguin conegudes pels catalans de dintre.

Si en alguna altra cosa puc ser-vos útil, compteu amb mi.

Que aquest any que hem començat us sigui ben benèfic i que ens permeti de veure a tots els homes, catalans i tot, en la pau autèntica, fonamentada en la veritat, la justícia, l'amor i la llibertat.

Cordialment vostre..."

Aquest any, la volta ciclista a França, sortirà de Colònia —Alemanya— el dia 22 de juny; passarà per Lieja —Bèlgica— Ruan, Caen, Quimper, La Rochelle, Burdeos, Dax, Aix-les-Thermes; tocarà Barcelona —Catalunya— el dia 3 de juliol, on reposaran els corredors i d'on sortiran cap a Perpinyà, Montpeller, Lion, per arribar a París el dia 14 de juliol. Del 22 de juny al 14 de juliol per recórrer França i anexas, com diem a Mèxic.

PERSECUCIÓ CULTURAL A VALÈNCIA

La persecució contra la cultura catalana s'ha estès a València en vista de la renaixença valenciana, cada dia més vibrant.

Totes les conferències en valencià són suspeses per l'autoritat. A la capital es prohibiren "La veu jove i vigorosa del país" i "Per tal que els valencians sigam més valencians." A la ràdio Tàrrida se li prohibí una conferència titulada "País valencià". A la Ràdio Popular de Catarroja no se li permeté radiar el treball "Un lloc per a València". A la ràdio Castellar se li impedí radiar "La veu dels valencians."

L'únic que s'ha permès en valencià han estat uns rètols que diuen: "Vint-i-cinc anys de pau."

El divendres, dia 5 de febrer, un grup de catalans es reuní per dinar amb el Professor Luis Jiménez de Asúa, President en funcions de la República Espanyola. A l'hora del cafè, l'enginyer Antoni M. Sbert, Delegat de la Presidència de la

Generalitat de Catalunya, amb breus i emotives paraules saludà, en nom dels presents, a l'eminent penalista de fama internacional, reiterant-li l'adhesió dels catalans com a màxima autoritat de la República Espanyola.

El Professor Luis Jiménez de Asúa agrai les paraules del senyor Sbert i manifestà, una vegada més, la seva decidida posició en defensa dels drets de les diverses nacionalitats ibèriques, afegint que, aquests drets, sigui el que sigui el govern que al desintegrar-se l'actual dictadura mení els destins d'Espanya, els haurà de reconèixer sol·lucionant aquest problema que, avui, tal com marxa el món, no té raó d'ésser.

Ens plau constatar que, en aquests mateixos termes o ben semblants, es manifestà el propi Doctor Jiménez de Asúa en la visita que li féu la Delegació del Consello de Galiza: "La variedad de España es esencial i no la hemos inventado nosotros —digué el President en funcions de la República Espanyola, en aquesta ocasió— y esta variedad podrá ser para el futuro la segura garantía de una República auténticamente democrática."

El dia 15 de gener contragueren matrimoni, la Fallera Major de la quarta gran falla plantada a Mèxic per la Casa Regional Valenciana, senyoreta Anitín García Madrazo i l'enginyer senyor Rómulo García Agut. La primera és filla dels esposos Pere García Valiente i Dolores Madrazo de García i, el segon del matrimoni Rómulo García Salcedo i Enriqueta Agut de Salcedo. Després de la cerimònia civil, que es celebrà a la casa de la núvia, es serví un esplèndid sopar en el Club Italiano d'aquesta ciutat. Desitgem a la nova parella tota mena de felicitats.

Hem rebut de la CASA REGIONAL VALENCIANA, la carta que ens plau de transcriure, signada pel President de la Junta Directiva, senyor Josep Castelló-Torrega.

Mèxic, D. F., a 27 d'octubre del 1964

Sr. Joan Rovira

President de l'Orfeó Català

CIUTAT

Molt distingit amic:

Amb el record encara viu, per inesborrable, de l'acte organitzat per la gran família catalana en el Teatre de Belles Arts, desitjo patentitzar-li, en nom meu i en el de la Casa Regional Valenciana, a vostè com a President de l'Orfeó Català i a tots els germans catalans, la meua felicitació més entusiasta per l'èxit artístic assolit en aquell festival.

Per la seua delicadesa i finor, per l'altura a que ha situat el nostre folklore, vagi l'expressió de gratitud i la nostra devoció envers tots vosaltres, amb l'encàrrec exprefés de que, a directors, organitzadors i a tots els que intervingueren en els diferents quadres i danses, els faci saber l'entusiasme que sapigueren despertar en nosaltres.

Una forta abraçada, amic Rovira, per a vostè i per a tots aquells a qui ens uneixen raons ètniques tan vigoroses, que mai no s'han de poder trencar.

VERMOUTH ANGELINUS

EN ELS SEUS DOS TIPUS, BLANC I FOSC

La Massa Coral, el dia 10 de desembre, celebrà la seva assemblea general ordinària amb assistència de molts dels seus cantaires, ballaires i socis protectors.

El secretari, senyor Pau Ruiz, donà lectura a l'acta de l'Assemblea General Ordinària anterior que fou aprovada per unanimitat. Seguidament, donà lectura a la Memòria de les activitats desplegades durant l'any, que, no cal dir, fou aprovada també per unanimitat i molt celebrada per tots els assistents.

El senyor Antoni Ollé, tresorer, va exposar la situació econòmica de la Secció, presentant un estat de comptes sense dèficit, cosa que també fou molt celebrada.

Es procedí tot seguit a l'elecció de la nova junta directiva de la Secció, resultant afavorits: President, Joan Potau; Vice-President, Josep Ribera; Secretari, Pau Ruiz; Vice-Secretari, Mercè A. de Francès; Tresorer, Antoni Ollé; Arxiver, Carme Salvat de Lorente; Vocals, Agustí Lorente i Montserrat Xalanch.

Es feren moltes proposicions en relació a les activitats a realitzar durant el proper any, que foren preses en consideració per la Junta Directiva, per tal de passar-les a la nova Junta.

L'Assemblea disfrutà d'un ambient de germanor i d'alegria des del començament al final. Les proposicions presentades, posaren de relleu la voluntat de l'Assemblea de seguir endavant per tal d'arribar a les noces d'or... Dels cantaires, dels dansaires i dels Socis protectors depèn; ells són els que tenen la paraula. Comptem amb la nostra confiança.

Formen també part de la Junta Directiva com a Vocals nats, la senyora Antònia C. de Salvat, directora del Grup Infantil i de l'Esbart Infantil; el senyor Ignasi Ribera, director de l'Esbart Dansaire i el senyor Josep Montfort, director de la Massa Coral.

*

CATALÀ:

*Si no ets soci de l'ORFEÓ, fés-te'n!
Si ja n'ets, fes que un altre català se'n faci!
Les obligacions que es contreuen són ben poques
i serà una manera de retre homenatge íntim a CATALUNYA!*

PASTISSERIA SUÏSSA

(Jaume Bassegoda)

Carrer de Tiber, 86.

Tel. 11-12-08.

Plaça del Parc Espanya, 7.

11-05-95.

Mèxic, D. F.

Especialitats catalanes — Pastissos — Entreteniments — Pastes de te — Trufes gelades — Pastissos gelats — Miniatures salades i dolces — Servei a domicili

El dia 20 de desembre, la Festa Nadalena fou un èxit. Un èxit de públic i en tots els aspectes.

El saló restaurant resultà insuficient per donar cabuda a tots els catalans que volgueren menjar torrons amb els integrants d'aquesta secció. Molts es quedaren sense. Però si bé no menjaren torrons, disfrutaren, com tots, amb els Ballets i les cançons que, a càrrec de L'Esbart Dansaire i de la Massa Coral, arrodoniren la festa.

L'any passat sobraren torrons;enguany en faltaren. Però com l'any passat, enguany, l'alegria i el bon humor abundaren i n'hi hagué per tothom. Festes com aquesta, ens sembla que haurien de sovintejar més. Potser fora la manera que gent poc assídua a la casa s'hi anés familiaritzant i acabés per incorporar-s'hi definitivament.

El dia 10 de gener, celebrarem la Festa de Reis a l'Auditori "Maestro Rafael Ramírez" de l'Escola Normal Superior, dels carrers de Fresno i San Cosme.

El programa fou variat. El Grup Infantil presentà les cançons amb gestos: *Cara Bonica* de J. Llongueres; *Bell Nin* de J. Delcroze; *Volem dansar* de J. Delcroze; *El cirerer* de J. Llongueres i el *Joc dels globus* també de J. Llongueres.

L'Esbart Infantil presentà els ballets: *Ball de nanx*, de Berga; *El Rogle*, d'Areny-Ribagorça; *Ball del vuno i el rami*, de Sant Cugat del Vallès; *Ball pla*, del Pallars; *Danxes de Vilanova*, de Vilanova i La Geltrú i, per a finalitzar, el Grup Infantil i l'Esbart Infantil presentaren conjuntament la *Marxa de les Banderes*, de J. Delcroze.

La Festa acabà amb la visita dels Reis d'Orient, que, com s'anunciava en els programes, arribaren carregats de joguines, fent la delícia dels petits.

Ja abans que els Reis entressin a la sala, el nerviosisme de la mainada era ben manifest. Cada minut que passava, els semblava un segle. No hi havia pas manera d'aguantar-los i de fer-los estar quiets. Quan els Reis aparegueren al cap damunt de la graderia de l'Auditori, l'entusiasme i els crits es desbordaren; salts, picament de mans, empenyes... Tots volien ésser al davant per tal de poder saludar-los, tocar-los el mantell... Més d'un dels més menuts, s'espantaren al veure el Rei Negre i els plors —tot sentiment— es barrejaren amb els crits i les rialles de la majoria.

Els Reis repartiren els presents, i la festa —simpàtica de debò— acabà feliçment.

A la senyora Antònia C. de Salvat, a les seves col·laboradores Núria S. de Romagosa, Heidi Burgués i a Benigna Bonastre que es feu càrrec del piano, la nostra més cordial felicitació per l'èxit assolit.

El Grup Infantil, l'Esbart Dansaire i la Massa Coral, el dia 24 de gener, diumenge, a la tarda, anaren al Sanatori Espanyol on actuaren davant d'un públic ben diferent del que normalment assisteix a les nostres festes. Vellsets malalts i Germanes de Sant Josep es delectaren —els aplaudiments ho confirmaren— amb les cançons amb gestos dels petits, les danses dels grans i les cançons de la Massa Coral. Les monges, com cada any, obsequiaren a cantaires i ballaires amb dolços i refrescs que ens anaren molt bé.

Una festa simpàtica amb gotetes d'alegria i felicitat per als vellsets malalts i les abnegades Germanes de Sant Josep.

*

Copiem de "Diorama de la Cultura" —Excelsior del dia 10 de gener del 1965—:

Balance de la Danza y el Ballet en 1964, por Luis Bruno Ruiz.

"En ese octubre (octubre del 1964), en Bellas Artes aplaudimos vivamente al Conjunto de Danzas Catalanas, de bellísima arquitectura coreográfica. Fue uno de los mejores grupos folklóricos que vimos.

Els Llibres

LA FLORACIÓ DELS ESTUDIS D'ARQUEOLOGIA A CATALUNYA

Per A. B. i V.

Encara que la citació sigui amb retard, no crec que es puguin passar per alt les publicacions recents de l'Institut d'Arqueologia de la Universitat de Barcelona.

El volum més extens i el més atractiu és el que porta per títol *Problemes de la Prehistòria i de l'Arqueologia catalanes*.¹ El llibre fa pensar en el llibre-homenatge que l'any passat va dedicar a Pere Bosch-Gimpera la selecció internacional dels científics de la Prehistòria, en la celebració del setantè aniversari del seu naixement. La revista *Orfeo Català* va publicar, al seu dia, la recensió del llibre, i també, la nostra revista, ressenya els actes d'homenatge que li tributaren els elements més representatius de la intel·lectualitat mexicana i de l'emigració hispànica. Un dels actes sobresortints fou el sopar que l'*Orfeo Català* oferí al President del seu Institut Català de Cultura.

Ara, la presentació de l'obra (el Simposium de Prehistòria catalana), corre a càrrec del doctor Joan Maluquer de Motes, el qual figurava entre els autors de les monografies del llibre-homenatge que els prehistoriadors de tot el món van dedicar l'any passat al doctor Bosch-Gimpera. No hi podia faltar tampoc l'escript del doctor Lluís Pericot, professor també com J. M. de M. de la Universitat de Barcelona i un dels primers alumnes del mestre Bosch-Gimpera a la seva càtedra de la Universitat.

Malgrat que Lluís Pericot en els seus viatges a Mèxic no ha dissimulat el seu prudent interès en mantenir-se asèpticament aïllat de l'*Orfeo Català*, sense la més lleu relació, ni perillosos contactes, és de justícia assabentar als nostres lectors d'uns mots que Pericot pronuncià en el parlament de l'acte de clausura del II Symposium de Prehistòria Peninsular, sobre l'Escola Arqueològica Barcelonina. Digué, textualment:

«Un home veritablement genial, Prat de la Riba, va tenir la intuïció que havia d'ajudar aquella activitat (l'arqueològica) fins aleshores realment descurada, i les excavacions d'Empúries demostraven ben clar que interessava vivament la gent, i així s'arribà a l'any 1914 a la creació del Servei d'Excavacions Arqueològiques de la Diputació de Barcelona. La Institució formà part de l'Institut d'Estudis Catalans; i al front d'ella es posà el professor universitari, aleshores ben jove, Bosch-Gimpera.»

Una de les comunicacions més interessants del Simposium de Prehistòria catalana és la dels professors P. Pericot i J. Maluquer de Motes, sobre «Problemes de la llengua indígena a Catalunya». J. M. de M. ja fa constar que el treball purament lingüístic s'està realitzant a l'Institut d'Arqueologia damunt les lectures revisades, i serà objecte d'una publicació especial.

Així i tot, el treball resulta molt especialitzat per als que som profans en Lingüística; el que sí podem fer, encara que només sigui per a desvetllar l'interès del possible lector, és donar el títol d'alguns dels capítols en què està ordenat el treball: *La documentació arqueològica; Les fonts epigràfiques; Quan i com s'introdí l'escriptura a Catalunya;*

Caràcter de la llengua ibèrica; Els textos ibèrics catalans. No hi podien faltar les referències bibliogràfiques al nostre estimat i il·lustre lingüista Joan Corominas. I, entre els gravats, figura la magnífica reproducció de la inscripció ibèrica del rhyton de ceràmica d'Ullastret.

Segueixen unes valuoses comunicacions que, en essència, són estudis del procés de romanització de Catalunya; tema etern, sempre present, de la nostra Arqueologia i de la nostra Història.

No voldríem cloure aquest breu comentari, al Simposium de Prehistòria catalana, sense la referència al suggestiu treball de Glòria Trias sobre «L'impacte comercial i cultural grec a Catalunya». A la notable investigadora, filla del fa poc desaparegut doctor Joaquim Trias i Pujol, l'il·lustre membre del Patronat de la nostra Universitat Autònoma, ja vam tenir el goig de llegir-la ací a Mèxic en la seva magnífica contribució a l'Edició-homenatge a Bosch-Gimpera de l'any passat; «Un fragment de kilix amb el tema d'Heracles i el Tritó», en el qual posava de relleu les seves qualitats en el saber donar una interpretació encerrada a les troballes d'Ullastret, que aleshores era el camp de les seves recerques.

L'arqueòloga Glòria Trias presenta ara les següents conclusions: La civilització ibèrica seria inexplicable sense la presència dels grecs a les nostres costes. El conteu de l'olivera i la vinya fou una aportació de magnitud, ja sigui en el sentit de la seva introducció, ja sigui en el sentit de la seva millora en l'aspecte de la tècnica del seu treball. La substitució de l'economia d'intercanvi per la transacció monetària és un deute evident dels indígenes als grecs.

L'autora il·lustra aqueix quadre de conclusions amb un magnífic mapa de les troballes gregues a Catalunya.

El fundador i mestre de l'Escola Catalana de Prehistòria, doctor Bosch-Gimpera, presentà també la seva comunicació al Simposium de Prehistòria catalana, «Comentaris a algunes ponències», i és l'única comunicació escrita bellament en català; comença felicitant als organitzadors del Simposium, tots ells amics i alumnes seus. «Com s'ha dit repetides vegades en les ponències, manquen encara moltes estratigrafies i, concretament, les dades obtingudes amb el carbó 14 no aclareixen encara la cronologia absoluta de les nostres cultures.»

Trobo encertada la visió de Tarradell en els problemes de l'Edat del Bronze, així com fa constar el seu acord amb Joan Maluquer sobre la influència ultrapirinenca a la fi d'aquella Edat del Bronze.

Bosch-Gimpera, comenta amb deteniment, la ponència de Glòria Trias sobre l'impacte comercial i cultural grec, i opina, com l'autora, que la relació amb la Mediterrània Oriental començà molt aviat, com ho proven les dates que suministra el carbó 14 (aproximadament, 2.690-150 a. J. C.) conjuntament amb els testimonis de la cultura dels ídols egeus, de la ceràmica de l'almagra i del desenvolupament de la metallúrgia.

Acaba Bosch-Gimpera el comentari advertint que les tro-

Dr. Eduard Neira

OCULISTA

CAMPECHE 46
COL. ROMA SUR

TELEFON 11-10 62
MEXIC, D. F.

¹ *Problemas de la Prehistoria y de la Arqueologia catalanas. II Symposium de Prehistoria Peninsular. Universidad de Barcelona. Instituto de Arqueologia. Barcelona, 1963.*

Gramàtica Catalana

LLIÇÓ I

(Continuació)

LES LLETRES I LLURS SONS

d - t

El só de *t* essent de vegades representat per una *d*, ocasiona dubtes en l'ús d'aquestes dues lletres, que poden resoldre's tenint en compte les indicacions següents:

1.—Escriurem amb *d* la síl·laba inicial *ad*. Exemples: *addició*, *adjectiu*, *adquirir*. Excepcions: *atlas*, *atlàntic*, *atleta*, *atmosfera*, i els mots on aquesta combinació inicial va seguida de *r*: *atzar*, *atrimut*, etcètera.

2.—En fi de paraula darrera vocal, escriurem, generalment, *t*, com en *gat*, *paret*; *vímet*. Excepcions: els adjectius plans que fan el femení en *da*, com *retrògrad* (*retrògrada*), *àcid* (*àcida*), *fèlid* (*fèlida*); els noms femenins en *etud* i *itud*, com *quietud*, *multitud*, i els mots *alcaid*, *anhidrid*, *aràcnid*, *àspid*, *bòlid*, (mena d'aerolit), *caid*, *fluid*, *fred*, *òxid*, *sud*, i pocs més.

3.—En fi de paraula darrera consonant, escriurem *t* o *d*, segons els altres mots de la mateixa família. Sabem que *sorda*, *cardot*, *nòrdic* s'escriuen amb *d*; doncs, també s'hi escriuran *sord*, *card*; *nord*. De *forta*, *gestos*, deduirem que s'escriuen amb *t*; *fort*; *gest*.

La h

Si volem emprar correctament aquesta lletra, generalment muda, cal que us recordeu que a una *h* catalana no correspon sempre una *h* castellana. Així els mots castellans corresponents a les paraules *hivern*, *hissar*, *harmonia*, *hexàmetre*, *subhasta*, *hendecasil·lab*, etc.; no tenen la lletra *h*. En canvi,

orxata, *os*; *orfe*, *ou*, corresponen a mots que en castellà són escrits amb *h*.

Aquesta lletra apareix al començament o a la fi d'una pila d'interjeccions: *ah!*, *eh!*, *oh!*, *bah!*, *hum!*, *hala!* Noteu *ha!*, interjecció amb què acollíu la nova d'una cosa que sembla no poder ésser, i *ha!* *ha!* *ha!*, representació d'una rialla, que cal pronunciar aspirant les *hh*.

Exercicis:

En els mots següents, els punts representen una *t* o una *d*; poseu-hi la lletra que escaigui.

a.zembla — a.metre — a.scriure — clareda.
a.zabeja — aptitu. — fra. — a.zur — pèrfi. — virtu.
ràpi. — ensopi. — joventu. — quietu. — aràcni.
su. — recor. — supor. — a.ziac — aba. — bonda.
amplitu. — envi. — convi. — flui — òxi. — àci.
retròga. — estúpi. — adormi. — pare. — desa.

Clau dels exercicis en la propera lliçó.

Clau dels exercicis de la primera lliçó — Núm. 25 d'*Orfeo Català*—.

emblavir — cúbic — encorbat — bolcar — automòbil — govern — covard — fava — rave — estimava — savi — saber — rebentar — suavitat — sensitiva — cavall — clavar — reblar — calvicie — curvatura — menjava — bevia — blavor — berruga — mòbil — saviesa — trobava — cove — movem llavi — labial — riba — sabent.

llop — sap — xenòfob — percep — arab — tub òptic — cabdell — dubte — obstacle — capta — esclop — orb — cop — torb — club — abstemi — apititud — corrupció — adjurar — òptim — cabdal cabdill — dissabte — capgirar — hidròfob — sobre obtusa — abdicació — erupció — cripta — reps decep — captaire.

Observacions:

En els exercicis, apareixen els mots: *to*, quan ha d'ésser. *tor*. *a.ritut* quan ha d'ésser. *erució*.

Libres de consulta utilitzats:

Curs de Gramàtica Catalana.—Grau elemental, de Jeroni Marva.—*El Català en vint lliçons*, de Bernat Montsià.

balles són, però, un índex insuficient d'aquell impacte, que poc a poc incorporava els nostres pobles a la civilització mediterrània, àdhuc en les coses de l'esperit.

FIORÉ DELLA POESIA DIALETTALE

Hem rebut aquest llibre, amb una bonica i sentida dedicatòria a l'*Orfeo Català*. Es tracta d'un luxós volum molt ben presentat i imprès a Roma.

Per cert, que és un llibre ben original. Les poesies són escrites en 16 idiomes i dialectes d'Itàlia. Entre elles llegim: *Parlant amb el riu*, *John Kennedy* i *Hipocresia*; tres belles composicions del nostre benvolgut amic Angel Cao, català de l'Alguer.

En el mateix volum apareix una nota escrita en italià en la qual el poeta Cao explica que els ciutadans de l'Alguer conserven religiosament la llengua i la bandera barrada dels seus ancestres. I afegeix que el govern espanyol després d'haver pres la llibertat de que gaudia Catalunya, ha prohibit l'en-

senyament en català, ha suspès la publicació de revistes i diaris i persegueix l'ús de l'idioma, atemptant contra els drets humans. Malgrat tot —diu—, els poetes i els literats continuen escrivint orgullosament en la llengua maternal.

PARADIS EN BLANC

Quan hom ha llegit molts llibres de poesia té, a vegades, la sensació que ja té notícia de tots els estils poètics. Sovint, però, es troba amb sorpreses, puix que sempre apareix un estil que colpeix per la seva originalitat. El llibre de Joan Valls i Jordà, *Paradis en Blanc*, dona una d'aquestes sorpreses. Joan Valls, d'Alcoi, utilitza un llenguatge riquíssim i diàfan per unir la tendresa i la seva sana fantasia. El poeta, amb el seu llibre, us torna a la vida pretèrita i us fa recordar la infantesa amb les impressions i records més rellevants que cadascú serva encara en la memòria.

Joan Valls s'arreglera ja entre els jerarques de la poesia catalana de València, que mantenen la gloriosa tradició d'aportar joies brillants a la literatura de la nostra terra mare.

NOTICIES AL VOL

Per H. B. P.

El dissabte dia 12 de desembre la Joventut de l'Orfeó celebrà Assemblea General Ordinària, elegint-se nova Junta Directiva, la qual quedà formada així: President, Amor Parera; Secretari, Jordi Salvat; Tresorer, Jaume Romagosa; Vocal 1er. Narcís Parés; Vocal 2on. Ernest Montfort; Vocal 3er. Xavier Torroja i Vocal 4rt. Pere Manuel González. Els desitgem força encerts en bé de la Joventut i de l'Orfeó... El dijous dia 10 i el dimarts dia 15, també celebraren Assemblees Generals Ordinàries, la Massa Coral i l'Orfeó Català... El mes de desembre contraguieren matrimoni Patrici Navarro i Ma. Lluïsa Capella; felicitats a la nova parella... La Joventut, el dissabte dia 19, celebrà la tradicional Posada. Fou una de les més animades que hem vist. Es trencà la tradicional piflata i es cantaren els cants de tots abastament coneguts. Tothom es divertí molt i als guanyadors dels concursos se'ls obsequià amb capses de bombons. Felicitem a la Joventut per la seva bona organització i entusiasme, puix que, gràcies a això, tothom quedà satisfet... No parlarem de la Torronada organitzada per la Massa Coral, perquè ja se'n parla en un altre lloc d'aquest mateix número... Felicitem a la senyoreta Maria Dolors Bargalló perquè, amb motiu de les Festes Nadalènques, fou obsequiada pel destí amb una magnífica panera. Bon profit i per a molts anys... El sopar de Cap d'Any fou molt animat. També el ball. Llàstima que aquestes festes sempre s'han d'acabar quan la gent està més contenta i amb ganes de més festa... El dia 7 de gener, la senyoreta Teresa Cervera Godàs es maridà amb el senyor John Shepherd, nascut a Anglaterra. En viatge de "luna de mel" anaren a San Francisco, Califòrnia. Felicitats a la nova parella... El dilluns, dia 11, sortí cap a Barcelona, en viatge de negocis i només per pocs dies, el nostre amic Salvador Aymerich... Es troben de nou entre nosaltres, procedents de Catalunya, on passaren una llarga temporada, els companys Mariona Tarragona i Joan Ursul. Benvinguts... També es troba entre nosaltres, per uns dies, el senyor Angel Messeguer, pare. Desitgem que aquesta nova visita a Mèxic li sigui grata... El divendres, dia 15 de gener, es celebrà en el nostre estatge una xocolatada organitzada pels familiars dels nens i nenes que integren el Grup Infantil de la nostra MASSA CORAL. Abans de començar a menjar xocolata i xurros, Isabel i Carme Bonastre delectaren a la concurrència amb unes peces al piano. També al piano, Francesc Xavier Solé, executà unes peces

molt boniques, i Neus Sala tocà la tan popular Sardana "Levantina". Jaume Rodamilans amb un instrument tan poc popular com és la flauta, tocà quatre peces, acompanyat al piano per Heidi Burgués. Tots ho feren molt bé i foren molt aplaudits. Les nenes foren obsequiades amb cistellets plens de flors i els nens amb capsetes de bombons. Fou després d'aquest, podríem dir, concert infantil, que, al menjador, la xocolata i els xurros feren les delícies de petits i grans. S'acabà la festa obsequiant als mestres —Directora i Ajudantes— amb jolius presents... El dia 30 de gener el G.E.C. celebrà Assemblea General Extraordinària que, per cert, es veu molt concorreguda.

NECROLOGICA

HA MORT EL DOCTOR

LEANDRE CERVERA I ASTOR

Ha mort a Barcelona un home molt estimat de tots nosaltres: el doctor Leandre Cervera i Astor. Leandre Cervera es distingí com a metge, investigador mèdic, escriptor, il·lustrador liberal i nacionalista, i com a melòman.

El Doctor Cervera nasqué a Gràcia el 1891, quan aquella barriada tan típica del nostre cap i casal, encara no havia estat incorporada a Barcelona.

Cursà la carrera de Medicina i tingué uns grans mestres: Ramon Turró i August Pi Sunyer. Fou un deixeble distingit que de seguida excel·lí. Formà part de la Societat Catalana de Biologia i publicà molts dels seus estudis biològics. L'Institut d'Estudis Catalans l'incorporà a la secció de ciències, i com a membre de la Institució cabdal catalana, continuà les seves investigacions. Fou un gran admirador dels seus mestres i es deu a Leandre Cervera la publicació del volum biogràfic del gran mestre Ramon Turró, en el qual ultra la biografia, va escriure un autoritzat estudi científic de l'obra del malaguanyat biòleg.

Com a metge tingué molt de prestigi i ho fou del president de Catalunya Josep Puig i Cadafalch i del gran poeta Carles Riba, entre altres figures catalanes.

Com a polític prengué part sempre en els actes del catalanisme liberal, per bé que no ostentà alts càrrecs polítics.

Fou, com ja hem dit, un gran amic de la música i ostentà la presidència de l'Orfeó Gracienc i la vice-presidència de l'Associació Intima de Concerts.

Leandre Cervera gaudia de general simpatia en tots els terrenys on es movia. L'Institut d'Estudis Catalans ha perdut a un element valuósíssim i Catalunya una gran personalitat. L'Orfeó Català s'adhereix a la pena general que ha produït aquesta tan irreparable pèrdua.

Ha mort a Barcelona la senyora Carme Vignaux, vídua del popular polític i magnífic escriptor Pere Coromines, i mare de l'eminent filòleg Joan Coromines, i del nostre bon amic i consoci Albert Coromines. També ha mort a Barcelona el conegut literat català Ferran Canyameres. A França morí la senyora vídua de Pompeu Fabra, el modern ordenador de la gramàtica catalana.

Hem de lamentar avui, la mort d'un dels socis més antics de la Casa i gran amic nostre. Ens referim al senyor Riera, durant molts anys comptador de la Pastisseria El Molino. No faltava mai a cap festa tradicional de l'Orfeó i sempre feia un en tots els actes que organitzàvem. El nostre condol als seus familiars.

LA OPTICA LOPEZ

TÈLFON 10-00-63

LÓPEZ, 157-D

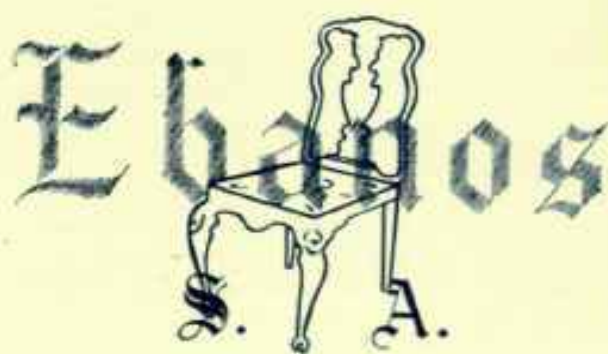
MÈXIC, D. F.

Atenció especial a les receptes dels oculistes

Ulleres i cristalls de totes classes

Puntualitat, exactitud, economia

som proveïdors exclusius de la cadena
 "Sanborns"; de "Construcciones
 Electrónicas, S. A." (ràdios i televisors
 "Punto Azul"); de l'important
 "Centro Médico Nacional" i de
 moltes famílies de la colònia catalana

mobiliari i decoració

av. de tecamachalco, 117
 (prop del mercat minimax)
 tels. 20-25-18 i 20-96-11
 mèxic, d. f.

*gran exposició a la mateixa fàbrica
 sol·liciteu-nos projectes i pressupostos*

gerent general:
 enric vidal rimont

LABORATORIOS QUERALT MIR, S. A.

Productes científics

Melchor Ocampo 25
 Coyocán, D. F.
 Tels. 24-69-89 i 24-69-35
 MEXIC 21, D. F.

MODELS

Maria Antonieta

Germanes VILALTA

ALTA COSTURA

ESPECIALITAT EN
 FALDILLES DE TOTA
 MENA I VESTITS DE
 DUES PECES

DE VENDA ALS PRIN-
 CIPALS MAGATZEMS

TEL. 21-06-42
 MEXIC, D. F.

5 DE MAYO 61-408 Y 409

OMEGA - TISSOT - NIVADA

Despertadors

SWIZA, ANGELUS i JAZZ

JOIERIA FINA -ALTA QUALITAT

Joyeria
ALTABA

us ofereix el seu nou establiment
a Génova 65-c col. Juárez
tel. 14-54-84 Mèxic 6, d. f.

AGENCIA OFICIAL
O M E G A

CREACIONES MAS DEOP, S. A.

Av. Uruguay 86 4º.
México, D. F.

Tels. { 12-03-13
21-17-35

SUPER TEXTILES, S. A.

Calle Montserrat
Puente de Vigas, Edo. de México

Teléfono 38-24-00

UAB

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General
CEDOC